

Férfiöltönyt
divatos szabással, gyapjúszövetből készült mérték után
finom kivitelben 25 kor.-ért
LICHTMANN SANDOR
szabómester, 11090b
Budapest, Rottenbiller-u. 4B.
I. emelet.
Vidékre minták bérmentve.

Világhírű kitalált oltmütz
Quargli.

Az első oltmütz gépüzemű sajtógyár
mely 1859. évben alapított,
ajánl saját gyártmányából egy
pósta küldeményt bérmentve és
utánvételt 3 K 70 fillérről. Nagyobb
megrendeléseknél a legolcsóbb
árak.

JOSEF MEIXNER, Oltmütz,
Bahnhof. 10821

5 frtért
szótküld utánvét mellett az
Orsz. Postóruház
Budapest, Rottenbiller-u. 4B.
I. emelet.
egy férfiöltönyre 3 méter
finom fekete, sötétkék,
szürke vagy barna angol
gyapjúszövetet.

11148

Vezérszó: Minden darab szappan a SCHICHT névvel,
tisztá és ment káros alkatrészekből.
Jótállás: 25,000 koronát fizet a Schicht György
cég Aussigban bárkinék, a ki bebizonyítja,
hogy szappana a «Schicht» névvel valamely káros keveréket tartalmaz.

Schicht-szappan!

(„Szarvas“ vagy „Kulcs“-szappan.)

Megtakarít pénzt, időt és fáradságot.
A ruhát kiméli és megóvja.

Mindennemű ruha és hófehér ruhát ad.
mosási módszer részére A színeket emeli, fénylővé
a legjobb és legolcsóbb. és világossá teszi.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan
«Schicht» névvel és a «Szarvas» v. «Kulcs» védjeggyel legyen ellátva.

VASÁRNAPI UJSÁG

44. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 29.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. A «Világkrónika»-val 8 korona. A «Világkrónika»-val 8 korona. Negyedévre 4 korona. Kijelentésekhez a postailag meg- határozott viteldi is csatolandó.

Mach-féle szabad. egészségi nadrágtartók
urak és fiúk számára. Mindenütt kaphatók

Ezek egészségossá és kényelmessé teszik a nadrágviselést, mivel a kengyel a csabán minden mozgásnál elmozdul (1. ábra), különösen pedig azért, mert a nadrágtartók jó, nyújtható, szantirató szalagból vannak előállítva és szilárd, rozsdamentes csatlókkal felszerelve. Gombelvezetés sines tűhöz 1 méter a nadrágtartókat nem kell a nadrághoz gombolni (1. ábra), a gombok pedig csak a folytonos használat folytán csatlókkal felszerelve.

Az öltözködés is gyorsabban végezhető. Különös előny van abban, ha minden nadrághoz egy készlet tartalek-kengyel (2. ábra) 10 krtét szer- zünk be és azokat nad- rágalkasz- tóul hasz- náljuk. Ha a nadrág három ily kengyelen fel lesz akasztva, önsuly által kismul és megtartja sima, ráncz nélküli fazon- ját a nélkül, hogy vasalni kellene.

Ha új nadrágot szerzünk, varrassunk arra a szabó- val gombok helyett ingyen Mach-féle szinó- rokat (4. ábra), mi ki- zárja a gombelvezést; a nadrág pedig úgy fog, mint az a 3. ábrán látható. Gyáram a legmodernebb gépüzemre van berendezve. Nagy mennyiségben csak nadrágtartókat gyártok. Az egyszerű gyártás pedig arra képesít, hogy jobb minőségű és a közönségeseknél 25%-al olcsóbb nadrágtartókat szállíthatok.

Cs. kir. szab. nadrágtartó-gyár
FR. MACH, BRÜNN.

A női szépség elérésére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME, mely vegytiszt, sem higányt, sem ólmot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arzenikus pár nap alatt eltávolít szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtinkt (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlőhe- lyeket és az arcot hófehérré, simává és üdövé varazsolja. Ára egy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.

Margit hölgypor 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit lóppép (Zahn- pasta) 1 korona, Margit arcvíz 1 korona.

Hamisítványok bíróság üldözöttek.

Postán utánvétellel vagy a pénz elő- telt. beküldése után küldi a készitit:

Földes Kelemen gyógyszer. Arad. Budapesti forrárt: Török József gyógyszer. Király-u. 12 és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a
MELANOGENE
fekete és barna színben.
zen kitűnő és ártalmatlan készit- ényvel haját, szakált, bujást pár perc alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes szintől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazás igen egy- szerű. Nem piszkít. 10689
Ára 2 korona 80 fillér.

BÉLY BÉLA
GÖGYSZERESZ
PEMETEFÜZÜKORKA
BÉKÉSCSABÁN
ÁRA 60 FILLÉR.

MATTONI-FÉLE
GISSHUBLER
TERMÉSZETES SAVANYÓ-KUT

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatásu szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.

Étkezés közben véve, megóv a gyomor-terheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

Egy postacsomag 6 üveggel 19 kor. 32 fill. franco küldve.

Kapható:
Török József gyógyszerárban Budapest, valamint a kézir- tónél: 10888

ROZSNYAY MÁTYÁS
gyógyszertárban,
ARAD, Szabadság-tér.

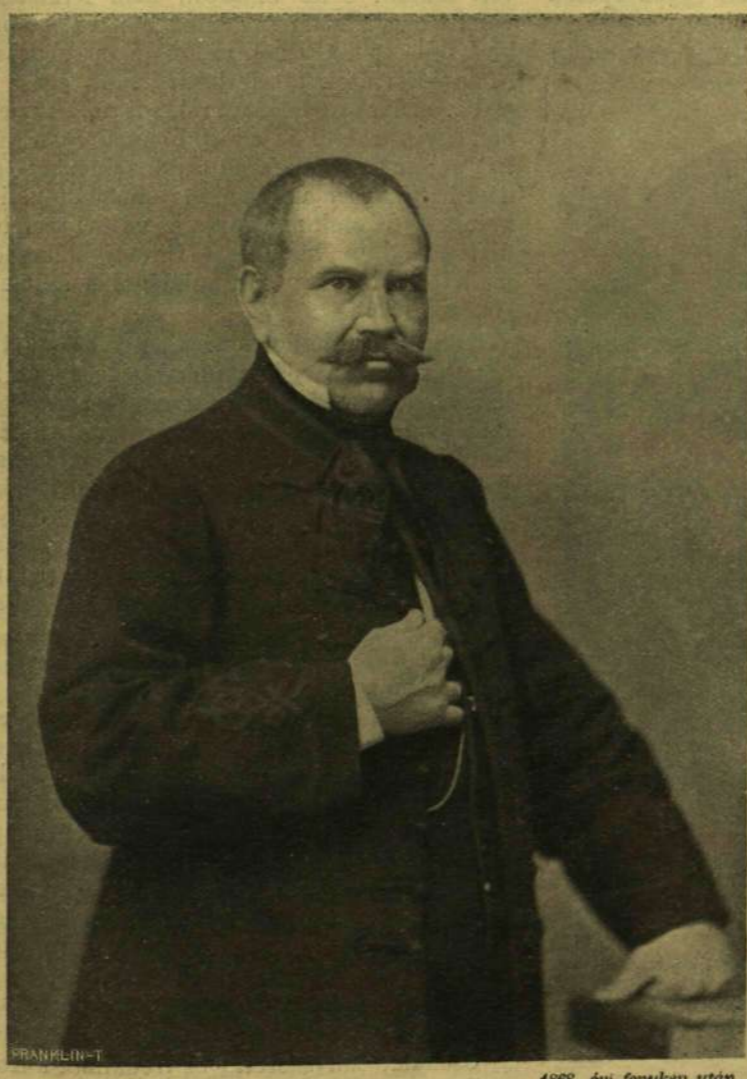
KÖVÉRSÉG KORAI VÉNSÉG.
Istenem, — így sóhajta ezer meg ezer ember, — mit adnék, ha elhár- soldómától és emésztési zavaroktól megszabadulhatnék. Lám, nem is Mandor soványító és vértisztító porral, biztos az eredmény; azt te- stimentyos orvosai és vegytisztító bizonyítványokkal kimutathatom. — Ne mulassza senki el, ezöl meggyőződni; hozassa meg a Mandor port, ha be nem vették, a pénzt duplán visszadom. Csakely 2 kor. 80 fill. Mandor doboza, orvosi utasítás és bizonyítványok mellékelve. Után- vétellel a pénz be küldése mellett; portomentesen díjazás nélkül

Mme Mandl Ida, Budapest, Károly-körút 2/V. sz.
Török József gyógyszer, Budapest, Király-utca 12. sz. 11096

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Uvegje 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétátér-utca sarkán. 11196

Somatose
HÚS-FEHÉRJE.
Legkimagaslóbb, étvágygerjesztő és izom- edző erősítő szer. 10944
Kapható gyógyszerárban és drogueriákban.

TOLDY FERENCZ. 1868. évi fénykép után.

TOLDY FERENCZ EMLÉKEZETE.

AZ AZ IRODALMI TESTÜLET, melyet ő alapított s a mely talán minden egyebek közt leginkább szívéhez volt növe, a Kisfaludy-Társaság most fáklját gyűjtött Toldy Ferencz emlékezetére, születésének nemrég betelt századik évfordulója alkalmából. Emlékezetét alig volt szükség felújítani, mert élénken él még a nemzet köztudatában s ha egyik-másik munkája elavult is, roppant munkássága s annak hatása ma is friss még irodalmi és tudományos fejlődésünkben. Sirja fölött nemcsak virág nyílik kedves diszül, hanem ott csillog munkájának gyümölcse is, mint a magyar szellemi élet egy még mindig ki nem apadt tápláló forrása.

Terjedelemre, tartalomra Toldy munkássága oly óriási, hogy alkotó- ját a magyar szellem legtermékenyebb munkásai közé emeli. Mint egy- kor Kazinczy egymaga pótolta egy irodalmi központot, később Jókai egy egész fejlett regényirodalmat, úgy Toldy is egy irodalomtörténetirő

TOLDY FERENCZ FIATALKORI ARCKÉPE. 1830. évi festmény után.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
erősítő szer gyöngéledők, vérszegénység és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg- erősítő és vérjavító szer. 10853
Külföldi. Több mint 3500 orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegben 4 K 2.00, egész literes üvegben 4 K 4.80.

Toldy Ferenc első neje, Hinka Mária.

Toldy Ferenc második neje, Ternáczy Ida, két nővére kísért.

Toldy Ferenc még élő 3-ik neje, Mojsisovics Augusta.

ősiségét, a magyar ész termékeny gazdagságát bizonyították. Büszke örömmel mutogatta meg a nemzetnek s a nagy világnak buvárkodása eredményeit, hogy a magyar önértet merítésen belőlük, az idegen pedig tiszteletet az ezeréves nagy múlttal és beláthatatlan jövővel bíró nemzet iránt.

A mi életrajzot, régi könyvekhez új bevezetést, összefoglaló munkát, emlékbeszédet, kritikai cikket írt, akkora tömeget csak megírni is egy rövid emberéletnek szinte túlságos feladat. Pedig a megírás az ő munkájának csak legkisebb s legkönnyebb része volt. Úgy szólnak minden egyes életrajzi adatot, minden műnek megjelenése körülményeit magának kellett felkutatnia, az egyes írók s műveik közötti kapcsolatot kiderítenie, a helyes szövegeket megállapítania, a történeti háttérket megrajzolni. Egymagának kellett elvégeznie mindazt, a mit szerencsésebb viszonyok között nemzedékek adaggyűjtő és osztályozó szorgalma szokott a rendszeres feldolgozás számára felhalmozni. S ő soha nem lankadó lelkesedéssel végezte el ezt a rengeteg dolgot, mert szüksége volt rá, hogy a magyar nemzet nagy hivatásába vetett hitét táplálja s az egész nemzetbe átoltssa. Ez a hit volt lényének központja, innen indult ki s ide tért vissza szelleme minden szála, innen nyert melegséget és lendületet a szava.

Így lett egyik leghasznosabb s legnemesebb emlékeztető irónkka ő, a kiből hiányzott amaz adományok nagy része, melyek a kitűnő író teszik. Mint ifjú eltelt fényes ideálokkal s ezek el nem homályosodó fényvel ragyogtak lelkében halála napjáig. Abban a korban, a mikor ő pályáján megindult, az író hivatása fenkölt, apostoli, szent hivatás volt, mely annak, a ki vállalta, egy élet szenvedéseit s egy öröklet dícsőségét ígérte. Toldy, mikor íróvá lett, ezt az apostoli hivatást komolyan vette; valami a köznapiból magasan kiemelkedő, nemesebb lényt látott minden költőben, a ki magyar dallama pengette lantját, s nagy, nemes lelkek örök imádatára méltó eszményt az irodalomban, a melyet a nemzet fenmaradása és virágzása legfőbb biztosítékának tekintett. S hamar, ifjú ereje teljességében találta meg élete célját: hogy ama dícső eszmény nagyobb dícsőségére feldeje az emlékezetbe mindazok neveit, hasznosítsa mindazok szellemi kincseit, a kik egy ezredéven által magyar írásban szóltak a magyar néphez. Régibb s újabb íróra, költőre és tudóra egyforma áhítatos tisztelettel nézett s tiszteletét beoltotta kortársai lelkébe is. S ifjúkora ez eszményének áldozott változatlan hódolattal egész életén át; szüntelenül kutató, tanulmányozott, írt, izgatott célja érdekében. Az irodalomban élt s az irodalom által. Csak erős temperamentumú, folytonos tűzben lobogó lelkekben találjuk meg önmaguknak, egész lényüknek a felvállalt ügygel való oly azonosítását, a milyet Toldy pályája mutat. Az élet minden egyéb dolga másodrendű volt neki, zavaró, fárasztó teher, vagy új munkára új erőt adó üdülés, — minden csak az alatt a szempont alatt jött nála tekintetbe, a milyen vonatkozás-

ban élete nagy ügyével, az irodalommal volt. Kevés oly jellemző példát találmi az irodalmi szenvedély kizárólagosságára, mint a Toldy. Íróasztala előtt, a könyvtárban, egyetlen katedrális, az Akadémiában s egyéb irodalmi társulatokban, a magánértekezésben, — talán még a családi életben is — minden egyéb epizód volt csupán, az irodalom a fődolog.

Csak így érthető, hogy oly rengeteget tudott

TOLDY FERENCZ ÉDESATYJA.

TOLDY FERENCZ ARCKÉPE AZ ÖTVENES ÉVEKBŐL.

dolgozni s a mennyiség nem ment rovására a minőségnek. Mert egyforma gonddal és megbízhatósággal végzett minden munkát s ezért, ha ítélete módosítja, adatait helyesbíti is az utókor, — hitele mégis kétségen felül áll. Maga járt utána minden adatnak, másodkézből nem vett semmit s ha hibázott, nem felületesség volt az oka, hanem az adatok szűköse és homályos volta és a korabeli tudományos módszerek és segédforrások tökéletlensége. Az egész kép pedig, melyet irodalmunkról, sőt nem egy esetben egyes írókról is adott, fővonalában ma is helyes; az utód fúr-farag rajta, színezheti, gazdagíthatja árnyalatokban, elevenebbé teheti vonalait, — de csak módosítja, nem töri szét, és újat csináljon helyette. Minden lelkesedése mellett is megőrizte tisztánlátását s ítélete helyes mértékét.

Ugyanazok a jellemvonásai, melyekben fáradhatatlansága s csodás munkabírása alapjait találjuk, megmagyarázzák azt a szerepet is, melyet az irodalmi életben már fiatal korában betöltött. Mikor az a kis kör, melyhez ő csatlakozott, átvette Kazinczy és Kisfaludy Károly örökségét, az irodalmi vezetést, Vörösmarty szemlélődő melázását s Bajza hadakozó kemény részben kiegészítette, részben enyhítette Toldy tüzes agitációja. Ő lett hármuk közül az, a ki úgyszólván fentartotta érintkezésüket a külvilággal, a többi írókkal s a fejlődési kezdő társadalommal. A míg Vörösmarty fenséges költeményeivel példát adott, Bajza az irodalom berkeiben burjánzani kezdő gyomot irtotta, Toldy lankadatlanul agitált minden körben; írókat munkára, olvasókat érdeklődésre buzdított. Ezt a szerepét később is megtartotta, tanácsadója, támogatója, felvilágosítója lett az ifjú íróknak, melyitette bennük a szeretetet az irodalom iránt, a legjobb akaratú igyekezett számukra megnyitni a munkatér. Az volt a negyvenes években s később is, a mi egy emberöltővel előbb Kazinczy: az irodalom szent tüzeinek élesztője és táplálója.

Csodálatosan szerette az irodalmat s irodalmában a nemzetet, ő, a kinek bölcsője fölött idegen nyelven szolt a dajkadal. Szinte rejtély, hogy honnan merítette azt a szeretetet abban a korban, mikor még iskola, sajtó, társadalom nem működött oly céltudatosan közre a nemzeti érület ápolására, mint ma, a mikor a társadalom nyelvében is nagyrészt idegen volt, sajtóról szó alig lehetett, az iskola pedig idegen szellemű, nevelési és oktatási szempontból egyaránt oktalan és nemzetietlen rendszer alatt nyögött. Kellott valamiképpen lenni ama kor levegőjében, a mi a jobb szellemeket ellenállhatatlannul a nemzeti ügy felé hajította s kell valami titokzatos erőnek lenni abban a nemzetben, a mely olyannyira a gyökerükig tud megragadni olyan lelkeket, mint a Toldy lelke. Az ilyen hódítás a legnagyobb dícsősége a hódítónak. A budai német polgárfűből a legszenvedélyesebb magyar lett, a ki büszke volt az ő magyarságára s nemzetében valami különös dícsőt, minden más nemzetnél nemcsak különbözött, hanem mindegyiknél különbet is látott. E te-

kintetben elsőseg illeti meg. Ama kor jelesei mind a magyar köznemességéből és az arisztokráciából keltek ki. Toldy az első, a ki a németajkú, de magyar érzésű polgárságból kiemelkedve jutott vezérszerepre a közélet egyik legfontosabb mezéjén. Az ő példájában mintegy előre van jelezve az a páratlanul álló társadalmi átalakulás, mely a legutóbbi félszázad alatt Magyarországon végbement s a melynek eredményeképp Árpád vitézeinek ivadékaival a századok múltán itt új hazát nyert bevándorlókéi vállvetve dolgoznak a magyar nemzetiség fentartásán és fejlesztésén.

Az a század, mely Toldy születését a mai naptól elválasztja, a magyar nemzet történetében a legnagyobbak egyike. Haladtunk ezalatt óriásit, szenvedtünk igen sokat. Toldy azok közt volt, a kik a maguk munkamezején a legtöbbet tették a haladás előmozdítására s a szenvedések enyhítésére. Neve azok közt a nevek közt van felírva, a melyeknek nemzetünk fenmaradását, jelen haladottságát s jövő felvirágzását köszöni. Ha a nemzet jólétéről beszélünk, nem felehetjük ki Toldy se közülük. Az ő alakja ott áll mestere, Kazinczy, hű barátja, Vörösmarty s az utánuk következett nagyok mellett a dícsőség ragyogó magaslatain. Schöpflin Aladár.

BÁRO FEILITZSCH ARTÚR, AZ ÚJ FÖLDMIVELÉSI GYI MINISZTER.

HOGY LETT TOLDY FERENCZ MAGYAR EMBER.

— Saját önéletrajzi főljegyzése. —

1813-ban, valamely októberi nap estjén, vacsora után anyám magához intett a pamlagra. — Kedves fiam — úgy mond — atyád elhatározta, hogy e hónap végén az «első deákba» Czeglédre visz, hogy ott megtanulj magyarul. A sírás elfojtotta beszédemet, mikor tiltakozni akartam.

— Igenis elmegy, — folytató atyám, — de jó emberek közé, s nem örökre, hanem csak egy esztendőre, sőt tíz hónapra; akkor haza hozlak ismét, s akkor derék magyar fiú leszel belőled. — Oh ne, papa, — vágtam beszédébe — én nem akarok magyar fiú lenni. Aztán hisz az lehetek itt is; a többi pajtásaim is itt maradnak, s azért fognak tudni magyarul. Aztán én eddig is jól olvasok, több dolgot magyarul tanultam, jól feleltem. Oh ne...

— Ez nem elég. Eléggé sajnáljuk magunk is, hogy nem tudunk magyarul, — felelt anyám, — mert látod, én ugyan Bécsben születtem, de tíz éves koromban jöttem Magyarországra és így magyar vagyok ugyan, de atyám hazánál sem Pozsonyban, sem Budán magyar szót nem halottam; a papa pedig, tudod, Lőcsén, Kassán, Pesten járt iskolába, József császár alatt pedig nem tanultak az iskolában magyarul; aztán hivatalnok lett, itt németül megy minden, a magyar urak is közönségesen németül beszélnek: nem volt módja benne. De azért a papa is sajnálja.

— Más világ lesz ezentúl, — szolt közbe atyám. — Az ország akarni kezdi, hogy mindenki tudjon magyarul. Te azt nem érte, majd egykor érteni fogod. Becsületed sem lesz, ha nem tudsz. Aztán nem léssz te kereskedő vagy mesterember, a ki ellehet a magyar nyelv nélkül, te hivatalnok léssz.

Szabadkozásom nem használt, bele kellett nyugodnom szüleim határozatába. Anyám rábeszélése pedig épen kieszteztel sorsommal. S október 31-én sirva búcsúztam ugyan tőle, de egész készséggel, s bizonyos ünnepléses hangulatban ültem be a kocsiá, melyben atyám maga vitt a kíváncsian várt új világba.

A Czeglédén némi felellemmel megkezdett iskoláim elég vidáman és mindenképp fölött hasznosan folyt le. Lakásom Bischof Józsefnél volt, a czeglédi «fő nemzeti iskola igazgatójánál», ki annak az osztálynak, melyet «első deák»-nak hívtak, tanára is volt. A két szobás, igen tisztességes szállásom elég kényelmesen éreztem magamat. Az úron s az asszonyon kívül, kiket papának és mamának kellett hívnom, kiknek atyám komoly parancsa szerint, mintha gyermekük volnék, föltétlenül engedelmestem, két lányuk is volt új szüleimnek, kiket tehát nővéreimnek volt szabad tekintnem, a mi rém nézve, ki testvértelen voltam születésem óta, érdekes és kedves újság volt, a kik velem igazán testvé-

elválás fogadott nővéreimről. Szerettek, szerettem, megsírtam. Ők voltak, kik könnyűvé tették kezdettől fogva távollételem szüleimtől. Isten áldja meg őket, ha még élnek. Mert nem tudok róluk semmit. Minden összeköttetésnek a Bischof-házzal e nap végét szakasztotta.

Réggel indultunk, estefelé érkezünk hazá. Anyám elémbe szaladt, összecókolt, s egy sereg kérdéssel ostromolt. Megértettem, de — magyarul feleltem.

— Az Istenért! — kiáltott föl. — Ez a fiú elfelejtette az anyanyelvét, nem tudok vele beszélni.

Ez életem legnevezetesebb éve. Ekkor lettem magyarrá.

PATTOG A KARIKÁS.

Irta P. Ábrahám Ernő.

Az alkony csillagos, holdtalan estébe árnyadt. Hűs, harmatos szellő hozta a tanyába a tiszai füzes és az ökrállásig nyújtózó rét mandululás, méntás, zsályás illatját. A tanya csendjét csak a görén hahukoló bagoly kiabálása verte fel. Néha neha az ökrökkel bajlódó béresek hangos szava is hallatszott.

— Ne Lombár, ne!

— Farta, Sugár!

A ló-istálló apró, pókhálós ablakán álmos fény szűrődött ki. Révedező bujdosott előre a sötétség. Köröskörül földi csillagok, pásztortűzek égtek. Egyik-másik olyan távol pisllakott, hogy elbágyadt a fényük a fáradságtól, mire hozzám ért. Mégis úgy megmelengették a szívemet!

A mi tanyánk alatt is hunyorgott három apró pásztortűz. Odatartottam.

— Adjon Isten jó étvágyat, köszöntem.

Az öreg Ványa felelt:

— Köszönjük, urf, van.

A többi paraszt is mondta.

— Köszönjük, urf.

— Mit főznek?

— Csak a mi kerül. Szegény ember szegény itelt.

Szemügyre vettem, mit vacsoráznak. Három tűznél is főztek. Közel egymáshoz, hogy beszélgethessenek. A három szénapréselő napszámos csereszkat főzött. Másik kettő valami slambucz felét. Az öreg Ványa, a kit most kerti munkára fogtak, sovány krumpli levest. Egy-két tanyai gyerek is hasolt a tűz körül. Csak a szót hallgatták, s melegedtek, mert otthon vacsoráznak. Ott volt a bacsóék Gyurija is. Tengerit csent valahol. (Volt esze, hogy nem a magukébol.) Azt sütötte az öreg Ványa mellett.

Úgy látszik, róla folyt a szó, s megzavartam.

— Hát sor alá mikor kerülisz, hé? — kérdezte tőle az öreg Ványa.

— Majd csak három esztendő múlva.

— Na, akkor még soká törnek bakkancsba.

— Nem leszek én bakkancsos!

— Hát?

— Huszár!

— Azám — szolt közbe az egyik napszámos — ha annak irnak.

— Hát oszt tudol i a lúval bálni? — kérdezte megint Ványa.

Közben odajött az öreg Magyar is, Gyuri apja. Kampójára támaszkodott, belebámult a tűzbe, s mindjárt fel is adta a szót; csak azután köszönt.

— Biztos, hogy jobban értene a számárho. Aggyon Isten!

— Aggyon Isten! — fogadta az öreg Ványa. — Mennek i hónap a Hortobágyra?

— Hónapután hajnalba számítunk, ha szip idónk lenne.

— A lesz — mondta az öreg Ványa. — Igen finylenek a csillagok. A Furucsilag is ugyan sűrűn ragyog.

— Mék a?

— Nem ismeri kelmed? Az ott ni a gönczöl-szeker vigibe.

Egy darabig egerészre nézett a bacsó az égre, azután bőkött egyet a mutatónújával, s feladta a szót.

— Az é ott?

— Az. Hajnalfél is ott ragyog. Egisz ijekaja azon a helyen ragyog. Hát a nótát hallotta i róla?

TOLDY SZÜLŐHÁZA BUDÁN, A LEBONTÁS ELŐTT.

— Nem emlékszem, hogy hallottam volna.
— Nohát hajja meg most.

„Furcsillag, Fiastyúk,
Gönczölszékér fiástúl,
A kereké akár mere,
Csak a rudja mennyen helyre!”

— Hát osztán hány darab birkát hajtának fel, gazduram? — kérdezte Czaga.
— Felit, Másfél ezret.
— Kelmed is velük megy?
— Az öreg bojtáromat küldöm, meg Gyurit. Nagy kedve van a gyerekeknek.
— Tán még nem is vótál a Hortobágyon? — kérdezte az öreg Ványa Gyurit.

Az apja felelt:
— Még eddig nem.
— Az ám még a legelő! — vetette egy nap-számos. — Tán ezer gazda se tudná felitetni.
— De még kétezer sem! igazította Magyarit. — Hanem van is ott elig gulya meg juhnyáj. Csak a sógorom is valami tizenöt gazdának a falkájáról számol. Egyiknek sincs közte kevesebb kétszáz darabnál.

— De még ménes is legel azon annyi, hogy hótig úr lennék az áróból — mondta az öreg Ványa. Merőn nézett a tűzbe. Szaggatottan beszélt. Minden mondat után gondolkozott egy sort. — Nincs is külön sor a csikósnál... Dilelőtt az egyik vigin a pusztának, dilután a másik vigin... Akár egész nap lovon újjik... De kell is, mikor elszalad a mines... A huszadik határba ha visszafordítják öten... Hej, patog olyankor a karikás!... Mindig is amondó vagyok, hogy ha az Ur-Isten ilyen nyomorikká nem tesz, csikós lettem vóna...

Mindnyájan hallgattunk, mert igazat adott a szívünk az öregnek. Legkivált a Gyuri szeme villogott. Elárulta a tüze, hogy mindjárt csikósnak állna, ha lehetne. Csak az öreg Magyarit nem engedett.

— A juhász se kutya! Mindig van olyan, mint a csikós, ha nem külön! A csikósnak sokszor tanyája sincs. Még jó, ha közel kapja valamék gulyás, vagy juhász cserényit. Van a hová a záporosó beszorítsa.

— De iszen — fütte a szót Ványa — nem szorult a csikós senki cserényire! Bevágja a süvege tetejét, úgy várja a fergeteg elejét. Nem hiába mondja a nóta:

A csikósnak jól van dóga,
A déresről a fakóra,
De a juhász, mint a kutya,
Egyik dombbról a másikra.

— Csak úgy elalszik az a lú hátán, mint más a suba alatt. Ha meg hever a mines, zsombik a fűjaja, a takarója az ég boltozatja, a gondviselője meg az a nagy jó Isten, oszt a báróné se alszik idesebben a tornyos nyoszolyán.

— Meghiszem. De a juhász még is csak juhász! Minden nemzetségem is a vót. A fiam is a lesz. Igaz, hogy rigibe a juhászor is jobb mesterség vót. Kivált meg a Hortobágyon. Ha bürgpaprikásra éhezett a számadó, csak szólt

az öreg bojtárnak: Fogd meg aszt a szemököt, vagy aszt a babost! Mikor oszt megvót, virit vette, az ösztörün megnyúzta, a husát bográcsba aprította, a taligás meg alá tűzelt egy-két kupac jubporossal, oszt állott olyan lakzi, hogy a kutyák is keresztelőnek níztk. Ippeg hogy páinka nem igen vót. De nem is igen kívántuk. Mikor oszt gyütt a basa gazda, hogy hun a szemök, vagy a babos, csak azt mondta az ember. elhullott, avál rendbe vót. Ma meg mán arrúl is írást szereztek az urak. Mihelyest

TOLDY SIREMLÉKE.

Kösz fényképe.

hátára fordít egyet a dög, mingyan vinni kell a birkadoktorho. Osz meg a bürít se kapja meg a számadója. Hanem azért most is szip ílet a juhász ílet!

Három hétre rá már csakúgy ismerte Gyuri a birkadoktorho, mint a ki ott nőtt emberré! Nem esuda. Nem volt mező. Minden harmadik, negyedik nap vándorolni kellett a nyájjal, mégis éhen koplalt a jószág. Szidta is az öreg-bojtár az urakat, hogy »erejít vetik« a Tiszának.

Perzselve égette a nap a pusztát. A levegő meg se mozdult. A délibáb a nagy forróságban már egy hajtásnyi távolságra vízbe állította a jószágot. Legnagyobb volt a tenger Ujváros, meg az elepi tanyák alatt. Erdővé sűrűsödtek a tükrében a gyümölcs-, meg az akáczfák. Balra a torony árnyéka állott tótágast. Közébb a Szálka halom nőtt hegygyé. Másik oldalon a gulyástanya úszott, távolabb a csárda. Köröskörül pedig apró juhásztanyák, vasalók.

Egész délelőtt nézte Gyuri az öreg bojtárral a délibábot, még se unták el nézni. Hasra feküdtek a szürön. Szépen terült el a nyáj; alig adott dolgot a Szárcsának. Egyszer-kétszer ha megcsapta egyik vagy másik szárnyát mérges ugatással.

— A csárdába is járt, Pista bátyám? — kérdezte Gyuri az öreg bojtártól.

— Beniztem menet, hogy mondok, még úgy is álmába zavarnám a birkadoktort.

— Vót ott más is?

— Busi sógor ivott a söntis előtt. A Buglyas-rúl gyött. Debreczenbe számít, ha jól vettem ki a szavából.

— Akkor tán a Szilhatat is utba ejtette? (A szilhái nyáj felét hajtották Gyuri, meg az öreg bojtár a Hortobágyra.)

— Járt ott.

— Nem szólt, hogy izent vón az apám?

— Csak annyit mondott, hogy haragszik Imre bátyám. Beárult valaki, hogy mindíg a

csikókkal komázul. Aszongya, hogy agyonvér, ha szígyenbe hozod. Minden nemzetsége juhász vót. Különbben valamék nap kigyün, csak az urát várja a városból. Ideje. Legalább haza megyünk, ha látja, hogy nincs mező.

— Én nem megyek!

— Hát? Tán az árnyikodot őrzöd?

— Vagy az árnyikomat, vagy más!

— Abból pedig nem eszel, hogy csikós legyél. Agyonverne Imre bátyám.

— Az én fejem fájjon írte!

Felkelt s nyakába kerítette a szürte. Pedig úgy is melege vót.

— Hova mígy?

— A dógomra!

— A csikós tanyába számíto, ugyi? — fenyegetődzött az öreg bojtár. — Pedig most is leveles vagy!

— Ha nem tetszik, tegyen róla Pista bátyám! Kampó van a kezibe, nem kukoriczaszár! Hanem éngem se Kis Miskának hinak!

Sarkára állt az öreg bojtár elé; kifeszítette a karját, hogy majd összeroppant a markában a nehéz ujjárosi kampó. A szeme daczosan tűzelt. Kevés híjján husz esztendővel lehetett fiatalabb az öreg bojtárnál, hanem azért összemert volna vele.

— Nem vagyok apád, hogy verjelek! Vele igazítsd el!

A SZOBOR A LELEPLEZÉS UTÁN.

— Meg is szenvedett írte? — jegyezte meg Gyuri kérdő formán.

— De meg ám! Kétszer vótam zsandárkézbe. Nem kívánkoznék harmadszor!

— Megkinozták?

— Meg e? Szoboszlón gúzsba kötöttek, s úgy hagytak egész icedakára. Akkor fűvel lefelé akasztottak a mestergerendára. Még se sütöttek rám, csak egy harmadfű csikót! Féleszendet kaptam írte. Debreczenbe meg karikással vert viresre Barcza Dani.

A hogy beszélgetnek, szalad nagy ijedve a tanyás.

— Lúra gazduram! Kancza van a minesbe! Kettő! Kecskés felül gyűttek!

— Tán aludtatok, he? — kiáltott rá a számadó.

Egy-kettőre karikásra kaptak. Már akkorra nagy kavarodás volt a minesben. Mert kemény dolog az, ha kancza szabadul a csödörmésbe. Nyerített, visított, fűtt az egész ménes. Két piros pej összeágaskodott, hogy földre kapálják egymást. Toppán kattogott a patájuk. Alig tudta őket szétválasztani a karikás. Rugta, harapta egymást a többi is. A két idegen kancza meg riadva nyargalt össze-vissza. Kongott a karikás, hogy elszakítsák tőlük a csödöröket. A három bojtár lóháton ostorozta őket, a számadó, meg Gyuri gyalogosan. Közbe odaért a két kanczáért egy idegen legény is lóháton.

TISZAMENTI KUBIKOS. (A Vásárhelyi-szobor mellékalkaja.)

— Az is az én dógom lesz! — Avval indult nagy széllal a csikós tanyába.

A ménes szanaszét terült a tanya előtt a kút körül.

A számadó, az öreg bojtár, meg az első bojtár a másik oldalra húzódtak a ház enyhibe szalonnázni. Gyuri is melléjük terítette a szürte, s tarisznyázott. Közbe beszélgettek. A számadó beszélt Sós Pistáról.

— Az se vót utolsó, mikor a zsandárokrá gyűjtotta a Cserepest! Hát mikor a Hármasha ivott, a biztos meg a Koponyába három pandurral! Izent nekik, hogy gyűjjenek írte, nem fil, hogy megfogják! Dehogy is bátorokdtak közelébb! Csak úgy kerülgetve níztk, hogy ölelte meg Katit, hogy hágott nagy rangosan nyeregbe, s dugta a rezes mátrai fokost a keresztvaskarikába, hátra meg a páros pisztolyt. Vót olyan nyeregszerszámja, hogy mind a fődét separta.

— Tán ismerte is Andris bátyám? — kérdezte az öreg bojtár.

— Egyidég veled jártam! — düleszkedett a számadó.

— Sokat kergette a vármegye Andris bátyámat?

— Csak míg bírta a lova. Sose is nyomtak vóna el, ha Nádudvar alatt ki nem lövik alulam a kis pej lovatam. Sallagnak hitták. Angyalházn kötöttem el. Hótig siratom.

ANYA ÉS GYERMEKE. (A Vásárhelyi-szobor mellékalkaja.)

VÁSÁRHELYI PÁL SZOBRA SZEGEDEN. — SZÉCSI ANTAL ÉS MÁTRAI LAJOS SZOBORMŰVE.

Bor-bás Miklós 1848. évi rajza.

VÁSÁRHELYI PÁL.

Neki egyenesen a két kanczának. Orruk alá kondított, hogy azok hátraágaskodtak, s neki éles vihoggal a Hortobágyra. A fél ménes, a bojtárok, meg az idegen legény a nyomukba. Dobogott a Hortobágy, mintha a szive vert volna. A másik fele ménest Gyuri meg a számadó elszakították, s az állásba terelték. Mire a számadó is lóra kaphatott, messze túl a Bivalyhalmon száguldott a másik fele ménes. Átvágtak a nádason, s egyenesen a Szálka halomnak tartottak. A számadó nyargalon nyargalást utánuk. Nekieresztette pillangós tövű, kövér kigyóhátra font czimeres karikását, körül-körülkavarta a feje fölött szilaj erővel, elől ki-kivágta a suhogóját hangos öreg kongatással.

Gyurinak is légot vetett az arca. A szeme tűzbe borult. Rávetette magát az egyik kantárosra, nagyot kurjantott, marokra fogta a karikást, s neki vágott ő is a Szálkának. A tanyás gyerek a kút kávjáról nézett utánuk, míg porfellegbe tűnt a ménes. A Szálka alatt elvesztette szeme elől a porfellegét is.

— Az Elepen ha elibe vágnak, — gondolta. Ezalatt a nagy-híd felől egy taliga közeledett. Messziről lehetett látni, hogy juhászé.

— Alighanem a Gyuri apja, — gondolta a tanyás. Csakugyan az volt. A loálláshoz kötötte a taligát.

— Van-e itthon valaki, hé? — Szólt nagy hanggal a belső házba.

— Erre tartsz, gazdum! — kiáltott a tanyás. Az öreg a kúthoz ment.

— Aggyon Isten! Még mindig tanyás vagy? — Esztendőre lesznek bojtár. A Szilhátrúl gyött gazdum?

— Onnan. Nem láttad Gyurit? — A ménes után vannak.

— Merre? — Az Elepen, ha nem messzebb.

— Tán elszaladt a mines? — El a fele.

— Gyuri is utánuk ment? — kérdezte tovább a bacsó fojtott indulattal.

— Utánuk. Nem szólt többet a juhász egy szót se, csak a kampóját fogta a vasalattal végére.

Végre közeledett a Szálka alatt egy porfelleg. — Gyönnek — mondta az öreg.

— Szekérnek nízem — vetette a tanyás. Csakugyan szekér volt.

A harmadik porfelleg azután csakugyan a száguldó ménes verte fel. Sűrű kongatással terelték a számadó, meg a bojtárok a tanya felé. Köztük nyargalt Gyuri is. Az Isten meg jobban tudja, hol tanult meg lovon ülni! Míg a csikók az állásba terelték a ménest, az öreg Magyarai a fia elé állt. Daczosan nézett a gyerek az apja szemébe, s lassan hátráltatta a lovát, a hogy az öreg útésre emelt kampóval üzte.

— Hát lenized az apád mesterségét, mi? — Úgy üssön meg kelmed, hogy eltalálom felejténi, hogy az ides szülém!

— M-g te fenyegeted az apádat, bitang! Ájj el hát csikónak, ha meg nem döglez!

Felé slytott vad indulattal. Fűbe harapott volna a gyerek, ha oldalt nem ágaskodik a lova.

Vérbe borult a szeme. Hogy még a ménesnek az utója mindig szabadon vót, kiszakított két-tőt, a Cserepesnek fordította, s visszakialtott vágatában:

— Bitangkórohoz kötöm a lovát gazdum, az apám miatt, de visszahozom az árát!

Néztek utána egy darabig. Végre kitért az öreg.

— Ha betyárnak ment, akaszszák is fel! A számadó csikós békítette.

— Ne vegye úgy, Imre bátyám! Vir van a gyereke, hanem hát van itt pihent lú, elfogom estig. Visszahozom, s itt tartom. Mejlássa, embert nevelek belőle.

— Én pedig azt mondom, ha lát is, elkerüljön, ha nem akarja, hogy az apja vin korára jussik pandur kézre.

— Mégis csak a fia, gazdum! Egyetlen fia! Minek az a kemény szó? Nem siratná-e még, ha akasztófán verné össze a szél a bokáját?

Az öregben még dült az indulat, hanem azért nem mondta, hogy — nem.

A csikós pedig lóra ült, s indult a gyerek után.

SZÁMADÁSFÉLE.

Körül vagyok romokkal,
Romokba hullt dalokkal...

— A hová nézek?
Csupa verstördékek.

Szállt az idő felettem,
S nem volt szabad a lelkem.
Szolgált a bérért,
Az aznapi kenyérért!

Műzsám ritkán talált rám
Rózsás lugosok árnyán.
Többnyire baj közt,
A napi munkazaj közt.

S mikor így dalba fogtam:
A dalt csak elnyogoltam.
Vagy csügedtem,
Elkezdve félretettem!

De azért még se bánom
Eldalattlan sok álomom.
Szívemben hordtam,
A mit el nem daloltam.

S babért bár nem szereztem:
Igy tán több jót tehettem,
Egy-egy szegénynyel,
A szívem melegével!

Szabolcska Mihály.

HIÁBA MINDEN KÉPZELŐDÉS...

I.

Hiába minden képzelődés,
Már jó az ősz, már itt a dér.
Fehér hajszál mindegyre több-több,
És csöndesül a vér.

A szép tavasz be kurta is volt,
És hej, mi röpké volt a nyár!
Alig láttunk egy kis verőfényt,
Már ködlik a határ.

S ezernyi vágy, terv, hímes ábránd,
Miktől hevült a szív s az agy,
Mind belefűl az őszi ködbe,
Még emléket se hagy.

Hogy mért is jöttünk, mit kerestünk?
Hol van, ki erre megfelel?
Alig, hogy egymást megtaláltuk,
Már int egy hang: el, el!

Örök szerelem, örök hűség,
S minden, mi itten oly «örök»,
Picinyke homok-óra útján
Nagy sebtlen lepörög.

Hazánk, szerelmünk, összes üdvünk,
S a mit csak tettünk jól, sután:
Álom, — volt, nincs! támadt, — eloszlott!
A sir való csupán...

II.

Nem tudom én, honnan jöttem?
Milyen út az, hol bolyongok?
S utam mentén mire jök e
Nevető és síró gondok?

A mi zaklat, az a sok vágy
Minek támad a szívemben?
S micsoda nagy bolondság, hogy
A mit érzek, dalba zengem?

Mit akar itt körülöttem
A sok ima, a sok átok?
Mit ér el, ki diadalmas?
Mit veszt, a kit bukni látok?

Mire a sok öklöződés?
Szeretkező zsongás-bongás?
Nagyra törő szenvedelmek?
Büszke önkény? bús lemondás?

Mikor egy sínes, a ki tudná,
Mért vagyunk itt s mi a végünk?
— Lángra gyulladt fahasábok
Nagy dér-durrall égünk, égünk...

K. Lippich Elek.

VÁSÁRHELYI PÁL SZOBRA SZEGEDEN.

Mikor Széchenyi agyában megfogamzottak Magyarország gazdasági és művelődési újjáalkotására vonatkozó nagy terveit, gyakorlati szakembereket kellett keresnie, a kik elegendő szakértelemmel és szervező képességgel bírnak arra, hogy a terveket valóra is váltsák. Képzett magyar mérnökökben nagy volt a hiány, mert maga a pálya anyagi és erkölcsi előbbrejutást alig ígért s mert hazánkban akkor még a műszaki oktatás igen kezdetleges volt. És mégis, a szerencse kiváló kedvezéséből akadt ép ebben a korban magyar mérnök, a ki fényes tehetőségeivel, rendkívüli munkabírással s korát sok tekintetben meghaladó tudományával méltó munkatársra lehetett Széchenyinek. Ez a mérnök, műszaki tudományunknak ma is büszkesége, Vásárhelyi Pál volt. Kortársai s az utódok kegyeletemost szobrot állított neki a magyar Alföld nagy városában, Szegeden, azon a helyen, a mely munkássága fegfontosabb részének színhelye volt s a hol — mint a katonát a csatatéren — munkája közben leterítette a halál.

Vásárhelyi Pál ősi, fajnemes magyar volt, lófő székely ivadék, bár nem Erdélyben, hanem Szepes-Olasziban született 1795-ben. Hivatása vitte a mérnöki pályára s nagy tehetőségének fényes bizonyítéka, hogy a pesti egyetem akkor még nagyon kezdetleges mérnöki iskolájában olyan gyakorlati és elméleti képzettséget tudott szerezni, a mely nemcsak elérte, hanem felül is haladta a maga kora európai színvonalát. Az oklevél elnyerése után a Tisza, majd a Kőrös

VÁSÁRHELYI PÁL SZÜLŐHÁZA SZEPES-OLASZIBAN.

RIKANCOK.

CZÍP-FÜZŐ ÁRULÓ.

és Berettyó folyók szabályozásánál kapott alkalmazást, mint napidíjas mérnök. Itt sajátította el azt a gyakorlati ismeretet, a melynek később mind nagyobb és fontosabb munkakörében oly sok hasznát vette. Hivatali feljebbvalói előtt is jó hírnévre tett szert, úgy hogy 1829-ben az akkor nemrég folyamatba tett dunai fölmérések vezetésével s az aldunai hajózási mérnöki állás betöltésével őt bízták meg. Ennek a feladatnak nem csekély fontossága volt, mert ép akkor került előtérbe a folyóhajózás nagy kérdése, de sok volt a nehézség is. Vásárhelyi fényesen igazolta a hozzá fűzött várakozásokat; fölvételei pontosság, teljesség s részletesség dolgában egyaránt kitűnőek voltak s dunai térképéről maga az országos építészeti főigazgató, Rauchmüller von Ehrenstein azt mondta, hogy ez a világ első folyami térképe. Pedig Vásárhelyinek a fölvételek legnehezebb része jutott: a Pétervár és Orsova közötti részt kellett fölvennie; sikere már akkor a legjelesebb vízépítő mérnökök sorába emelte.

Mikor Széchenyinek sok fáradtsággal sikerült az Alduna szabályozásának eszméjét a gyakorlati kivitel küszöbére juttatni, tekintete Vásárhelyire esett, mint főmunkatársára. Őt vette maga mellé, hogy megvalósítsák a nagy tervet: az Alduna és a Vaskapu hajózhatóvá tételét. Roppant nehézségekkel kellett küzdeniök, nem voltak elegendők a természet nyújtotta akadályok, hozzájuk járult még a katonai hatóságok féltékenysége, a kellő munkás személyzet hiánya, a török kormány rozindulata, és még ezer kisebb-nagyobb baj. Vásárhelyi, a ki Széchenyivel együtt tett angolországi és hollandiai utazásán is bővítette tapasztalatait, emberi erőt meghaladó munkát végzett, Széchenyivel együtt lelke, szervezője volt a mozgalomnak, leküzdött minden nehézséget s elvégezte a rábizott munkát. Szabályozta az aldunai zuhatagokat s a Kazán-szorosban vontató utat építtet.

HORDÁR-CSEMÉTÉK.

A MALACZBANDA.

KENYÉRKERESŐ GYERMEKEK.

A PIKKOLÓ.

désével, tanulmányt irt az 1838-iki pesti árvízről s szakkörökben igen sokra becsült értekezést adott ki a sebesség fokozásáról folyóvízeknél.

1846-ban fogott abba a munkájába, a mely leginkább fentartja nevét: a Tisza szabályozásába. A nagy mű terveit elkészítette, de a végre-

hajtást már nem érthette meg. Még az 1846-iki évben Szegeden, Tisza-szabályozó tervének védelme közben egy értekezleten szívszélhűdés érte s néhány óra múlva meghalt. Szelleme azonban élt és alkotott tovább. Mondhatni egy egész országrészt mentett meg a nemzeti vagyonsodásnak s a művelődésnek.

Szobra, melyet a Mérnök-és Építész-Egylet kezdeményezésére állítottak fel, a szegedi Széchenyi-téren áll; a két nagy férfiú neve itt is kapcsolatba jut egymással. A szép szobor, melyet Szécsi Antal tervezett, halála után pedig Mátray Lajos fejezett be, sziklatalapatzon, vállára vetett hosszú köpönyegben állva ábrázolja Vásárhelyit, a mint a Tisza felé mutat, felhíva a nemzetet az árvíz pusztítása elleni védekezésre. A talapzat alján elül egy anya sorítja keblére az árvízből kimentett gyermekét, hátul pedig csónakba készül szállni egy csákányos magyar kubikos. Kifejező alkotás, mely jellemzettségével megkapja a nézőt. E szobornál is hangosabban hirdetik Vásárhelyi nevét hatalmas alkotásai.

KENYÉRKERESŐ GYERMEKEK.

Az élet, a mi más néven küzdelmet, gondot, megpróbáltatást és felelősséget jelent, néha nagyon is — siető járású. Eléje siet az embernek, mikor az még csak emberke, gyöngye vállára felelősséget rak, mikor még azt se tudja, ez a szó mit jelent, beállítja küzdő katonának a legnagyobb harcra, a kenyérért folyó harcra, olyan korban, mikor szerencsésebb társai még csak játszanak háborusdit.

Vajjon van-e az erdőn árva madárfiók, a ki maga keresi meg a szemet, a mit fölél? ... Az embervilág erdőségeinek, a nagyvárosoknak vannak ilyen árva madárkái. Budapestnek is. Itt is élnek kis emberfiókák, gyermekek, a kiknek a sors nem adta meg azt a szerencsét, hogy igazán gyermekek legyenek.

nek, vagy sokáig legyenek gyermekek. Van a nagyváros erdejének e madárfiókái között bizonyára olyan is, a kinek egyáltalában nincsen otthoni fészke; a melyeknek meg van, hogy ez a fészkek melege legyen, bizony neki kell segíteni megkeresni — a tűzrevalót.

Embernek, a ki érző lélekkel nézi a világot, alig lehet valami meghatóbb, mint ezeknek a kenyérkereső emberkének a látása. A megjelenésük nem valami magakivántató. A ruhájuk nem bársony és ha az, akkor nem rájuk szabták és bizonyára több a folt rajta, mint az eredeti kelme. Finom tartást se tanultak: minden díszük a munka, a mely tiszteletreméltóvá tesz minden habitust, a legrongyosabbat is.

A magyar közönség emberséges érzése a nehéz munkától meglehetősen távol tudta tartani a gyermekeket. De minden munkától természetesen nem.

bad mesterséget űz. Annyiban is, hogy a szabadban űzi: az utcán, a piacon, a járó-kelő emberek forgatagában. Végezetül olyan munkát, a milyen az erejükből, vagy a gyöngeségükből telik.

A testi erejét kamatoztatja a kis hordár-növendék. A tanyája a vasuti állomások, meg a vásárcsarnok környéke. Ott az utasok apró bőröndjeire, itt a nagyságok hazaviendő kosaraira pályázik és abban különbözik például a völégényjelölttől, hogy akkor boldog, ha — kosarat kap. Mert neki a kosár jelent hozományt. Igaz, hogy ez csak néhány fillér, de nem is kell érte megházasodni. Erre még a legényke nagyon ráér.

Változatos a gyermekvilág merkantilistáinak a táborra. Az utca a boltjuk, a melyért nem kell házbért fizetni. Aranygyűrűt, selymet nem árulnak, csak — cipőzsinórt, képes-levelezőlapot, nótás könyvet, meg krajczáros lapot No meg gyufát, olyat

ASSZONYOK A KÁVÉHÁZBAN.

A szép és eleven bánsági városban Zomborban a minapában alakult meg az *Első Magyar Nőkaszinó*, a mely azonban csak a címében — első. A budapesti *Országos Kaszinó*nak már évek óta megvan a maga női kaszinója a tagok női hozzátartozói részére. De ez is csak *hivatásosan* az első női kaszinó az országban. Megvolt már ez az intézmény, ha nem is kaszinó névvel és nem is alapszabályokkal megformálva, régebben is Budapesten.

Megvolt pedig a kávéházakban, a melyeknek márványasztalai körül régen helyet hódítottak már a magyar főváros asszonyai. Sehol a világon nincs akkora kávéházi élet, mint Budapesten és ebben az életben néhány esztendő óta meglehetősen részt követelnek maguknak az asszonyok is. Eleget bántották is őket érte haragos és csúfolódó czikkokban a morál és a háziasság szent nevében.

Ezekben a tiltakozásokban, a melyek a kávéházakból kiarták volna rekeszteni az asszonyt, bizo-

ASSZONYOK A KÁVÉHÁZBAN. — Lincz Lajos rajza.

Olyan jólétségre, a mely minden árvának anyát adhatna, nincsen hatalma semmiféle embernek és semmiféle társadalomnak.

A kenyérkereső gyermekek világa elég népes Budapesten is. És mint minden világban, ebben is vannak különbségek, rangok, osztályok.

Így például valóságos arisztokrata ebben az apró világban a *pikkoló*, a ki a kiosztott foglalkozása szerint hol *italhordó*, hol *újsághordó*, hol meg *trafikos*. Az ő foglalkozásának fényes a kerete, elegáns, tükros, díszes helyiség, kávéház vagy vendéglő és — csupa úr között van mindig. Már a mennyiben a ki körülötte van — mind nagyobb úr, mint ő. De a legnagyobb úr kétségtelenül a főpincézér úr, a ki akkor cibálja meg a fülét, mikor eszébe jut. Neki mindenki parancsol, mindenki leszidhatja, még a tűzilegény is, de megvan az a vigasztalása, hogy mindezt — kölcsönnek tekinti. Elérkezik a nap, mikor ő is felülheti a kurta pikkoló-kabát helyett a frakkot, a mely egyszeriben őt is úrrá, azaz hogy — pincézérré avatja. Akkor aztán — ő cibálja meg az utódja fülét.

A pikkoló seregénél nagyobb had az, a mely szá-

ra, a melyik meggyúl. Kicsi a raktárak, de nagy hangon kinálják, olesó a portékájuk, de a pár garas is számos, a mit keresnek, mert kenyérre meg szénre kell a krajczár.

És megvannak a kenyérkereső apró hadnak — a *művészei* is. Belőlük verődik össze a *malacbanda*. Elsőrendű zenekarnak nem igen lehetne mondani őket, inkább arra szolgálnak kétségtelen bizonyosságot, hogy nem minden gyermekből lesz Vecsey Feri, ha hagedűt nyomnak is a kezébe: de a közönségük odakint a külvárosok kurtakorcsmaiban nem is olyan zeneértőkből telik ki, a kiknek az igényeit csak a filharmonikus koncertek tudják kielégíteni. És ezek a legényké — olesóbban is mérlik a műélvezetet.

Egy kis csapatot a nagyváros ez apró madárkájából, a kiket az élet vihara oly korán kisodort a melege családi fészkekből, íme képbén is bemutatunk. Nézzenek rájuk szeretettel azok, a kiknek Isten megadta, hogy megtarthassák gyermeknek a gyermekeiket.

nyára volt valamelyes igazság. De volt igen sok igazságtalanság is, hiába, az élet a féligazságokat kedveli. A nőnek is van alkalmatlanokozni és a nőnek is van joga — társaságot keresni. Keresi pedig ezt a maga módja lehetőségei szerint. Mődjia alatt a *vagyoni módját* értjük. Vannak szerencsés asszonyok, a kiknek a társaságok élet keretét megadja az otthonuk, a mely mindenképen föl van szerelve vendéglátásra. De nem minden asszony ilyen szerencsés. A vendéglátás pénzbe kerül és az bizonyos, hogy a legelősebb zsúr a kávéház. A legtöbb asszonyt kétségtelenül ez a kényszerűség, ez a számtalanság viszi a kávéházba.

Ezért nem igazságos az a fölfogás, a mely egyszerűen hajlandó pálcázni a kávéházba járó asszonyok fölött. Mindenesetre kellemesebb és izlésben is kifogástalanabb dolog otthon, vagy valami előkelő, zártkörű klub helyiségeiben zároznai, mint a kávéházban, a melynek az ajtaja nyitva van mindenkinél. De fogaton járnai is előkelőbb dolog, mint gyalogosan róni az utcát. Még se lenne igazság leszólni azt, a ki gyalog jár. Az az érvelés, hogy a kávéházba járó nő kellemetlenségnek teszi ki magát, első sorban — az urakat vádolja. Mert a nő tisztelni kell — a kávéházban is.

A HÉTRŐL.

A *bögötei iskola*. Egy szocialistáskodó grófunk, az ismeretes Batthyány Ervin, olyan népiszkolát akart fölláttatni Bögötén, a melyben szocialista tanítók szocialista szellemben tanítsanak. Az iskola hivatva lett volna beolttani a zsenge szivekbe azt a szellemet, hogy a vagyon lopásnak a gyümölcse, hogy fel kell forgatni a társadalmi rendet és hogy a haza egy chimérikus fogalom csupán. A gróf saját költéségén emelte föl az iskolát, és sajátjából akarta fizetni a tanítót is, a ki a saját életét is a tanítónak megfelelő módon rendezze be, — de a kinek eszekeletében azért igen sok az affektáció — de mégis eléggé komolyan arra, hogy hogy meggyőződése érdekében anyagi áldozatot is hozzon. Nem osztja ugyan fel a javait, a

zeum előtti tért az utca népe. Haynald a tömegre mutatott.

Nem találja furcsának Exzellenenciád, hogy ez a tömeg választja a képviselőt, s a választás után ő irányítja a politikát, ő hozza a törvényeket, ő kormányozza az országot, a mely feladatok teljesítéséhez pedig annyi bölcsesség kívánatik?

Gróf Andrassy nem válaszolt. A bíboros folytatta tovább:

Hát azt nem tartja-e furcsának, hogy ez a tömeg egyetlen perczen határoz a haza sorsa fölött, akkor, midőn leadja választáskor a szavazatát, s abban a perczen is rendszerint részeg?

Andrassy mosolyogva felelt:

Biz az furcsa dolog. De vannak ennél nagyobb furcsaságok is a világon. Például az, hogy az a politika, a mit ez a tömeg csinál, a mely csak egy pillanatig él a joggal és akkor is részeg, ez a politika eredményében mégis jobb és bölcsőbb, mint az, a melyet az ország leg-

a magyar dal nemzeti motívumaival töltönek meg. Ezért érdeme jelentős és dicsősége, ropant népszerűsége megérdemelt volt. Nemcsak a művészt, hanem az embert is nagyon szerették benne. Igazi bohém volt, a milyen eleven a muzsikája, olyan eleven volt a kedve is. Szerette a vidám társaságot, a tréfát, a világos éjszakákat, nem irtózott semmiféle — jótól. Tudott mulatni és tudott mulattatni is, mert a szava tele volt csipős elmésséggel, villanó ötlettel. Furcsa magyarsággal beszélt, — serdülő legénykorában került Magyarországra Orosz-Lengyelországból, Varsóból, a hol született, de hogy mennyire magyar lett egész lelkével, legszébben bizonyítja, hogy utolsó szavai, a melyeket egyetlen fiához intézett, ezek voltak:

— Légy jó magyar!

Első sikerét 1884-ben aratta az *Eleven ördög* című operettel a Népszínházban, az utolsó tavaly *Fecskékkel* a Király Színházban. Közel húsz esztendeig volt a Népszínház karmestere, a Király Színház megnyitása óta pedig ez a

A BUDAPESTI TÖZSDE ÚJ PALOTÁJA A SZABADSÁG-TÉREN.

Balogh, Rezső fényképe.

hogy a szocialista tanítás követeli, de épít legálább iskolát, mely terjeszse ennek a tanításnak üdvös voltát. Am a bögötei polgárok más véleményen vannak, mint a földesúr. Ők veszedelemet látnak az olyan iskolában, mely a hazafias érzést el akarja fojtani a gyermekekben. Az ilyen iskolát meg se tűrik a faluban, még ha más viseli is annak a költségeit. S mikor meg kellett volna nyitni az iskolát, botra kapott a falu népe. Még talán vasvilla és egyéb ily szerszám is szerepelt. Nyilvánvaló, a bögöttek nem az igazságot, nem is a felvilágosodást akarták a hazafiaknak el akarták kiűzni a közönségtől. Igazán nem volt szép, hogy ennyire ragadtatták magokat, de mindenképen hazafias és dicséretre méltó volt eszekeletetők. Más megoldás alig is lett volna helyén.

Csodálatos dolog az, hogy a tömeg milyen finom érzéssel hámozza ki bonyolult kérdésekből is a pusztá igazságokat.

Néhány esztendő előtt együtt jött ki boldogult gróf Andrassy Gyula és Haynald Lajos bíboros a főrendiház üléséből. Nagyon meleg tárgyalás folyt odabent, künt pedig ellepte a mu-

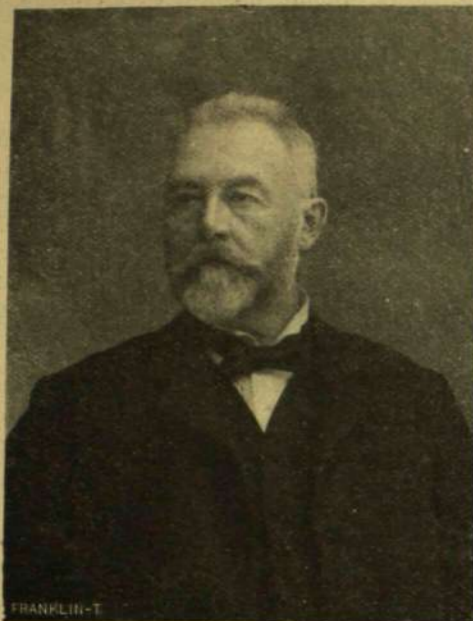
okosabb tíz vagy húsz embere tudna csinálni, ha minden korlátozás nélkül kezükbe adnák a hatalmat.

A bögötei iskola dolgában is nem-e a tömeg a bölcs és okos?

Konti József. Tele volt a vidámság legbecsebb fajtájával, *teremtő vidámsággal*. A mi ötlet, tréfa, enyhe megindulás termékeny lelkében támadt, menten muzsikává vált és mint dal szárnyalt ki belőle. A műfaj, a melynek alkotója, nem a legmagasabb, de a művelői között Conti József kimagasló helyen állott. El lehet mondani, hogy a zsendülő magyar operett-zene első uralkodó, népszerűsége jutott mintáját, stílusát ő teremtette meg. Ennek a stílusnak nemcsak föllépésben, időben, hanem rangban és népszerűségben is első mestere maradt egész haláláig, a mely nagyon is hamar következett be, mert Conti József még csak ötvenhárom esztendő volt. Az ő muzsikája még karakterében nem volt nemzeti. De nagy érdeme van a magyar operett-zene modern formájának megteremtésében, a melyeket most, a fejlődés ez újabb lendületében fiatal talentumok

színházé. Sirját még dicsőségének friss babérijával lehet elborítani, mert dalai még frissen csengenek, ha az ő ajka elnémult is örökre.

Cyrril és Melitta. Münchenben, a bajorok és a sör fővárosában egy igen-igen csöndes fejedelmi esküvő volt a minapában. A huszonkilenc esztendő Cyrril nagyherceg, a császár unokaöccse esküvőtt a szintén huszonkilenc éves Kóburg Melitta hercegnővel, a hesszeni nagyherceg elvált szép feleségével. Fejedelmi vendégek sokasága nem volt ezen az esküvőn, se fény, se pompa, se ragyogó násznép. A fejedelmi rokonságból csak a szép menyasszony édesanyja és a daliás völégény egy nagybátyja voltak jelen. Ennek a csöndességnek pedig az a magyarázata, hogy ez a házasság megint egy csatavesztést jelent a minden oroszok czárjának. Ez a frigy az ő hatalmas tiltó szava ellenére köttetett. Ellene volt minden erejével, mert mint az orosz egyház feje nem volt hajlandó megengedni, hogy Cyrril nagyherceg az unokanővérét vegye el, a ki e mellett még elvált asszony is. Éveken át küzdöttek a szerel-

BARTHA MIKLÓS.

merek, hogy meglágyítsák a hatalmas császár szívét és beleegyezését egymásért égő szívük szövetkezéséhez megnyerjék, de hasztalan volt minden igyekezetük. Cyrill nagyherceg elment a mandzsuri harctérre is, a hol csak a gondviselés különös kegyelme mentette meg, hogy a szerencsétlen Makarov admirális hajójával a *Petropavlovsk*-kal a tengerbe nem veszett. Erről a menekülésről kétféle verzió is járja. Az egyik szerint úgy történt, hogy a nagyherceg kiűszött a tengerből, a másik azzal magyarázza a csodás menekülést, hogy a nagyherceg ott se volt a *Petropavlovsk*-hajón. Bizonyos csak az, hogy megmenekült és első útja akkor is — Melittához vezetett. És minthogy a császár szívét ez a csodás megmenekülés se hajtotta a szerelmek kívánságához, elszánták magukat, hogy — boldogok lesznek az ő beleegyezése nélkül is. Akadt pap így is, a ki összeeskette őket és a sok küzdés után egymásé lett fiatal pár bizonyára boldog, ha a hatalmas nagybácsi haragszik is érte. A császár Cyrill nagyherceget megfosztotta minden katonai rangjától és méltóságától, még az apanázsát is csak a nagyherceg édesapjának erélyes fellépésére hagyta meg neki, de a csillagokért, a melyeket a haragos császár parancsa leszedett a gallérfáról, bizonyára kárpótolja ifjú hitvesének két ragyogó szemé, a mely most boldogsággal tele ragyog reá. És az ő pártján van a világ is, a melynek mindig kedvesebb két boldog szerelmes, mint egy haragos császár.

A *postagalamb*. A hol nyár idején költetanczosok produkálják vakmerő mutatványait és ballerinák kiképzett paripák lejtene kecses táncot négy lábbal a zene ütemére, az állatkerti cirkusznak hatalmas csarnokában most egy nagyon érdekes eleven kiállítás kukorékol, hápog, bűg, gágog és kotkodásol. A nemzetközi *baromfi-kiállítás* ez, pompás gyűjtemény olyan apró jóságokból, a melyeknek éppen az a nevezetességük, hogy nem aprók. Lúd nagyságú kacsák és strucz-nagyságra «fejlesztett» ludak, délczag kakasok és pompás tyúkok megcsodálni való sokadalma, ünnepi gyönyörűsége minden jó gazdaasszony szemének. A kik kevésbé gyakorlati szemmel nézik a hangos kiállítást, azoknak alkalmasint a *postagalambok* osztálya a legérdekesebb. Ma már nem ezek a sebes röptű madarak bonyolítják le a rendes leveleforgalmat — ez egy kicsit bajos is lenne — de hogy milyen szolgálatokat tehet a galambposta, ezt megtanulhatta a világ nemrégiben is — Port-Artur ostroma idején. A mit a muszka császár semmi hatalma se tudott megtenni, hogy hirtve a körülzárt várba, megtette ez a gyöngye kis madár, a mely ellenséges táborok fölött, tüzes golyók záporában levelet vitt, levelet hozott. Adja Isten, hogy becses szolgálataira minél ritkábban legyen szüksége a világnak.

BARTHA MIKLÓS.

Bartha Miklóssal erősen kifejlett egyéniség szállott a sirba. Harczra, viaskodásra született. Ha a régi feudális korban él, fegyverben tölti

el életét, odaadással szolgálva hűbérurát, kérelmetlenül üldözve annak ellenségeit, s erős parancsnokok levén azoknak, a kik alája vannak rendelve. Mintája lett volna a lovagoknak. Így, békés korban születve, azt a pályát választotta, a hol leginkább érvényesülhetett hadakozó természete. Ujságíró lett. Pedig nem erre a pályára készült. Elmúlt harmincz éves, mikor kezébe először tollat fogott. «Suaviter in modo, fortiter in re», ezt a jelszót nyomatta hirlapjának a homlokára, midőn azt megindította. S ez meggyőződését fejezte ki, mert nem ismerte a saját természetét. Csak a dolog lényegében akart erős lenni, enyhe a formában. S olyan enyhe lett ez a forma, hogy már néhány hét múlva karddal támadtak reá s összevagdalták azokat, a kiket megtámadott.

Pedig neki a támadás volt az eleme. Sokakat támadott meg elemi erővel, néha kiméretlenül. De mindég meggyőződésből, legjobb hite szerint. Ez adott neki bátorságot, erőt, ez tette kiméretlenné. A kit rossz embernek tartott, a kit kártékonynak ítélte a hazára és a társadalomra nézve, annak számára nem volt szívében szánalom. A toll vívótör volt a kezében; a tinta mámorító ital volt a számára. Mikor irni kezdett, magával ragadta a heve. Nagyobb bravúrral alig kezelte magyar ujságíró a tollat, mint ő. «Miklós mester» volt a hirlapirodalomban a neve, s megérdemelte ezt a nevet. Írása mesteri volt. Minden rendelkezésére állott, a mivel hatást lehet kelteni. Képei színesek, sőt csillogók; hasonlati megkapók; fordulatai ötletek; logikai levezetései formailag hibátlanok. Nyelve annyira zengetes volt, hogy prózájából is kicsendült a rythmus minduntalan. Ismerte a magyar nyelv minden finomságát, ki tudott rajta fejezni minden érzést, s a gondolatnak minden árnyalatát. Lelkesedett ezért a nyelvért, s mindenért, a mi magyar, legkivált mindenért, a mi magyar szellemnek a nyilatkozata. Pedig ő nagyon tudott lelkesedni, mint a hogy gyűlölni is erősen tudott. Azért voltak odaadó magasztalói s voltak nagy számban elkeseredett ellenségei. Ezek feleadjék el koporsójánál szerelmeket, amazok őrizték meg egy nagy kvalitásokkal megáldott harcosnak emlékeztét.

HOFFMANN ALFRÉD.

1838—1905.

Hoffmann Alfréd halála sokfelé keltett általános rézvetet, a tudományos körökben is. Az Eggenberger féle könyvkereskedés, melynek társtulajdonosa volt, évek során keresztül estékint rendes gyűlékez helyéül szolgált a tudományos körök főembereinek; kis külön szobája napról-napra megtelt akadémikusokkal, egyetemi tanárokkal s nem egy

Rippel Rónai József festménye után.
KONTI JÓZSEF.

HOFFMANN ALFRÉD.

fontos kérdést vitattak s döntöttek itt el. A társaságot pedig Hoffmann Alfréd szeretetreméltó, vonzó egyénisége tartotta össze, mert őt valamennyien szerették, mint valamennyiük tanácsadóját gyakorlati dolgokban. Hoffmann Alfréd ezenkívül a könyvkereskedők egyesületének is elnöke volt s a Ferencz József-rend lovagja. Derék ember volt, mivel, jó kereskedő. Az utóbbi években sokat betegeskedett s e miatt elkeseredve, a hatvanhét éves öreg ember maga vetett véget életének.

BÁRÓ FEILITZSCH ARTUR,

FÖLDMIVELÉSI MINISZTER.

A Fejérváry-féle második kormányban csak egy új miniszter van: báró Feilitzsch Artur, a ki a földmívelési tárczát vette át György Endrétől. A politikai élet sokat emlegetett alakjai közül való a jelenleg 46 éves új miniszter; Németországból hozának bevándorolt családból származik s a selmeczi erdészeti akadémiát végezte. Mint akadémiai hallgató vezérszeretett viitt az akadémiai ifjúság régi német hagyományai utolsó nyomainak eltörésében. 1883 óta állami szolgálatban volt 1899-ig, előbb a földmívelési miniszteriumban, majd a budapesti s legutóbb a kolozsvári erdőfőfelügyelőségénél mint állami erdőgazdát. Kolozsvárott nagy része volt az erdőterjesztési nemzeti mozgalom elleni társadalmi küzdelemben, az Erdélyi Kárpát-Egyesület pedig az ő elnöksége alatt virágzott fel. 1899-ben lett először képviselő, Kolozsvár II. kerületében. Nagyobb szerepre gróf Tisza István miniszterelnöksége alatt jutott, mint a képviselőház egyik alelnöke. Az idei januári választásokkor kiharadt a házból, melyben most mint új miniszter fog újra megjelenni.

SZINHÁZI LEVÉL.

(Romeo és Julia a Nemzeti Színházban.)

Romeo és Julia előadása — jöllehet itt is elismeréssel kell adoznunk a komoly igyekezetért, a gondosságért a rendezésben és kiállításban — már nem állt azon a színvonalon, mint a Tartuffe-é. A rendezésben, jelenetében több újítás látunk, de nem mind mondható szerencsésnek. Az első volt, hogy elmondották a prólogot is. Gál Lőrincz barát csuhájában, az előfüggöny nyílásán a közönség elébe lépe szavaltá el. A rövid prólogusnak Shakespeare idejében lehetett némi célja; rövid magyarázatát adta a darab eseményének. Ma már azonban Romeo és Julia tragédiája olyan általánosan ismert, hogy ilyen magyarázat teljesen felesleges.

Jelenetelési újítás, hogy az első felvonásbeli báli jelenetet összevonták a híres erkély jelenettel.

Helyes a gyakori színváltoztatások elkerülése végett a színek lehető összevonása, de itt a második felvonás elejét beleolvastatták az elsőnek a végébe. Ez már sérelem a költő intenciója ellen. Mikor Julia megtudja, hogy az, a kit megszeretett, ellenségük fia, így sóhajt föl: «Szerelmem, sarja hát egy gyűlölt névnek! Korán láttam, s ah

későn ismerem meg! Óh csuda-szerelmem a gyűlöletben, hogy éppen ellenségem kell szeretnem!»

Ezzel a melancholikus, vésztrejtő sóhajjal végződik az első felvonás, hangulatosan. Itt kell a függöny. Illuziókat megzavarják a lámpákat oltogató szolgák; a hangulatból kiragad Benvolio és Mercutio élcelődése Romeo szokásán.

A színváltoztatásoknak azt a módját sem tartjuk szerencsésnek, hogy a színpadot elsötétítik néhány pillanatra, aztán kivilágosítják újra s előtűnik áll az új szín. A színpadnak ez a hirtelen elsötétítése egy jelenet végén, lehangol; lerontja az előbbeni jelenet hatását. Ha már változtatni kell a színt — ennél jobb, ha lebecsítjük az előfüggönyt, s pár perc múlva újra felhúzzák. Kevésbé zavar, mint a káprázatos elsötétítés és kivilágítás.

Nevezetesebb újítás még az, hogy a negyedik felvonás most nem azzal végződik, hogy Julia kirúgtatva az álomitalt tartalmazó üvegcsét, ájtultan rogy ágyára. A függöny nem gördül le, hanem hosszabb szünet után harangzúgás, piros fény jelzi a hajnal megérkezését; majd bejön Julia dajkája, hogy felköltsse a boldog násznagra; halva találja, illetőleg halottnak véli, rémülten föllármazza a leány szüleit és szivettépo jéjjal telik be a ház. Erre lép be Páris, víg zenezővel, nászkisérettel, hogy esküvőre vigye Juliát. Az esküvő temetésére válik és a felvonás azzal végződik, hogy Páris és a koszorús leányok Julia holttestére hintik virágokat.

Szép és hangulatos ez a kép, melyet így az ellentét tesz költővé.

Az előadás maga nagyrészt fölülemelkedett a közönszerin, jöllehet az egyik czímszerep ábrázolója, Beregi alig emelkedett föl addig is.

Sem Romeo sem Julia szerepe nem ró az előadóra oly nehéz feladatot, mint pl. Hamlet, Lear, Macbeth. S mégis nem könnyű Romeo-ra és Juliára kifogástalanul alkalmas, személyesítő állítani.

Hogy illuziót keltsenek: arra szinte elengedhetetlen kellék a fatalitás, s a mellett nagy drámai erő, magas fokú intelligencia, routine és művészi készség kell a két szerep sikeres ábrázolásához. Sajnos, Beregi illuziót sem tudott kelteni. A hév, a fekevesztett szenvedély affektálása vesztett el. Alig hallottunk tőle igaz hangot. Néha úgy hardart, hogy pontnál sem állt meg, másszor meg a mondat közepén tartott szünetet.

Legjobb volt első jelenésében, a mikor még Róza iránt táplált beteges, affektált szerelme győtri.

Sikerültebb jelenetei voltak még, a mikor Mercutio haláláról értesülvén, magánkívül, félelmetes dühvel ront Tybaltra s leszúrja; s a barát ozellájában lefolyt páros jelenetben, a mikor kitor öngyöngő fájdalom, hírül bevén, hogy a fejedelem száműzte. E jelenetekben szép, erőteljes organumával tudott megrázni, tudott öszinte hatást kelteni.

Nem egyszer a jó izlés is cserben hagyta. A báli jelenésben pl. olyan kihívó, toladó modorban üldözi Juliát, a mely méltán kelthet fölhaborodást nemcsak Tybaltnak, de minden jó izlésű, előkelő társasághoz szokott emberben is. Pedig Capulet maga mondja róla: «Derék nemesnek látszik, s városszerte úgy dicserik, mint jöerkecsű s tisztességteljes. Mohóságán nincsen összhangban azokkal a szókkal, melyeket a költő ajkára ad, s melyeket alig hallhatnánk rebeg el: «Ha megfertőzi tán e durva kéz e drága oltárt: bűnömnek bocsánat! Két ajkam, e két piruló zarandok az érintést csökklenemősi kész».

De legbántóbb, az illuziót legjobban sértő Bereginek minden plasztika híján való gesztikulálása, mozgása. A kezdő színeseknek hibája, hogy nem tudnak a kezükkel mit csinálni. Beregi a lábával nem tud mit csinálni. Kereszte rakja, ha áll, kereszte rakja, ha ül; öszzerogy, majd kifeszíti, úgy hogy szinte az erek is megdagadnak a triot-n át. — Masque-ja, jelmeze is szerencsétlen volt; olyan erősen marqirozott arcza nem elég a kis festett bajusz, a kinek termete — bocsánat az öszinteségért — nem nádszál-egyes: hát annak még a stílusrűség rovására is hosszabb ruhát kell öltenie.

Pedig e sok é szigorú gúnes után is készséggel kijelentjük, hogy Beregi rátermetnek hisszük Romeo szerepére: Szép, esendő, erőteljes, modulációra képes hangja; tüzes temperamentuma hivatott teszi a hősszerelmek ábrázolására; szorgalmas, komoly igyekezetű színesnek ismerek, a kiből még a legjobb Romeo válhatik, ha izlése megtisztul, ha önmérsékléshez szokik és sokat fog tanulni — tükör előtt.

Paulay Erzsike szép volt s már megjelenésével is illuziót tudott kelteni. Értelmesen, öntudattal beszélt és játszott. Mérséklete szinte meglepett. Nem fáradt ki legszenvedélyesebb jeleneteiben sem és győzte hanggal nagy jelenésében is, mely ugyancsak próbára teszi a színésznő fizikumát.

Némely helyen túlságosan okosnak találtuk a közvetlenség rovására; de nem baj, majd a szív is fölenged jobban, majd bátrab folyást is enged az érzéseknek és akkor nyerünk benne igazi Juliát. Császárc Mercutio felületesen játszta. A Mab királyné meséje elmosódott, szépsége elveszett. De hát nem is lehet úgy érvényre emelni, hogy hol hátul a

CYRILL OROSZ NAGYHERCEG ÉS NEJE, MELITTA KÓBURGI HERCEGNŐ.

kütnál guggoló Romeo-hoz kell fordulnia, hol az előtérben a lépesőn álló Benvoliának beszélnie

A dajkával való kötekedő jelenete jobban sikerült, mint a meghalás; a színeseknek e jelenetben minden törekvésük arra irányul, hogy — bár élcelődik Mercutio — meg ne kaczagassák a közönséget. Azt hisszük, jobban célt érnek, ha nem törekednének annyira elkerülni a kacagást. Diszkrétül akarnak átsiklani az élceken, melyek a haldokló Mercutio ajkán fakadnak. Így nem sikerül a veszedelmes kacagástól megszabadulni. Mentül jobban játszza a haldokló a jökevű élcelődőt: annál meghatóbb lesz elpusztulása — s a nevetés a nézők ajkán fagy.

Gál szépen mondta el Lőrincz barát oktatásait s mi is szívesen hallgattuk — a dajkával együtt — a sok bölcs tanácsot, mely meggyőző igazsággal folyt ajkairól.

Ivánfi játszta a bösz Tybaltot tüzes hévvel s a krakélt jellemző sikerült vonásokkal, de nem érték, mért kellett Mercutio övéből előáztatott törrel alatomosan leszúrnia? Tybalt kötekedő, keresi a vizslyt, de nem gyáva, hogy alatomosan gyilkolja le ellenfelét, mire — kitinő víró lévén — nem is szorul. «Úgy vív, mintha könyvből számitaná ki», mondja róla a halálra sebzett Mercutio.

Vizsvariné a dajka szerepére egy vonással vaskosabban játszza, mint kellene. Püfi méltóságteles fejedelem volt.

Rózsahegy egy szolgát adott, hagyományos burleszk modorban. Nincs is kifogásunk mókái ellen, egészen addig a határig, a meddig Shakespeare el mert menni. De Rózsahegy átlépte ezt a határt egy helyen.

A báli jelenetben frissítöket hord körül; Romeo, ki nem ismeri föl Juliát, tőle kérli: «Ki az a hölgy, ki amaz ifjú karját ékíti?» A siető, szeles szolga, talán nem tudván, melyiket érti Romeo, azt feleli: «nem ismerem» — s azzal szit dolgai után. Rózsahegy jónak látta megkorrigálni a szöveget s vállalt vonva nyersen ezzel felel egy vendég udvarias kérdésére: «tudom én».

A XVII-ik század íróinak nem egészen méltatlanul vetik a szemőkre, hogy stílusukban, egyes kifejezésekben durvák, nyersék voltak. Lám Rózsahegy barátunk, a mai finom modorú és kegyes izlésű század kedves gyermeke ezzel a megkorrigált kiszólással fölmentette a vád alól Shakespeart. F. A.

KÉPEINKHEZ.

A sárvári felrobbant selyemgyár képét mutatjuk be mai számunkban az olvasónak, a minő volt a gyár képét abban az állapotban, midőn még ép volt. A robbanás azon a helyen történt, mely képneknek körülbelül közepét foglalja el (kissé jobbra attól). A gyárat újra akárhán építeni.

A győri gyárégs. Győrben is egy virágzó telepet tett tönkre a tűzvész. Az ottani gabonraktár, mely gőczpontja volt a világhírű győri gabonakereskedésnek: földig égett. A kár igen tetemes.

Vizbe ugró lovak. A cirkusznok mindig új és új, eddig sohasem látott produkcióival igykezknek mulattatni a közönségüket. Alig van esztendő, mely ne hozna néhány új meglepetést ezen a téren. Az idén olyan idomított lovakat mutattak meg amerikai cirkusznokban, melyek nagy magasságról ugranak be a vízbe. Az egyik ló még azzal is öregbíti a látvány érdekességét, hogy fejével ugrik be a vízbe.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rákóczi életrajza francziál. II. Rákóczi Ferencz emlékének nyomai francia földön is többfelé megmaradtak annak az összeköttetésnek révén, melyben XIV. Lajos francia királyllyal állott. A nagy magyar szabadsághős tudvalevőleg a szatmári békekötés utáni franciaországi tartózkodásával nagyon kedvező hangulatot kellett a jobb érzésűek előtt előkelő, méltóságos s nemes lényé iránt; beszédes tanui ennek az e korból fenmaradt emlékiratok s különösen a Saint-Simoné, — pedig máskülönbön éppen nem kimélik a francia udvar hazai és külföldi szereplőit. Remélhető tehát, hogy a francia közönség élénkebben fog érdeklődni Rákócziak az iránt az életrajza iránt, mely most Párisban élő hazánkfia, Horn Emil tollából megjelent. A csaknem ötödfélszáz lapra terjedő vastos kötet szemmel láthatólag a Rákóczi-kor gazdag irodalmának alapos felhasználásával készült s természetesen első sorban Thaly Kálmán kutatásainak vette a szerző nagy hasznát. Részletesen foglalkozik a Rákóczi-család történetével, II. Rákóczi Ferencz ifjúságával, házasságával, a kurucz-mozgalom föledésével; a szabadságharc eseményeit világosan, a francia olvasó számára is érthető modorban adja elő, a fejedelem franciaországi tartózkodását, száműzetését, halálát is szépen, az adatok gazdagságával és sok írói erővel írja meg. A könyvet a francziál értő magyar olvasó is élvezettel és haszonnal forgathatja, mert összefoglalva találja benne azt, a mit adattárakból, monografikából nem mindenki keresgélhet össze. E mellett a könyv jól is van írva, megbízhatósága ellen alig eshetik kifogás, előadása, stílje pedig színes és élénk. A jeles szerző, Horn Ede gyakran államtitkárnak fia, e könyvével tetemesen gyarapította érdemeit, melyeket eddig Jókai, Mikszáth s egyéb írónk fordításával, Szent Istvánról és Szent Erzsébetéről szóló könyveivel a magyar szellem francia nyelven való ismertetése terén szerzett. Kíváncsok, hogy szép könyve mennél több olvasóra találjon, a kikbe beleoltsa azt a mély tiszteletet és őszinte lelkesedést Rákóczi iránt, mely minden lapját betölti. A becses munka Párisban, a Perrin és társa cég akadémiai könyvkereskedésében jelent meg s ára 5 frank.

Az imrefalvi leány. Farhas Pál egy-két év óta egyike legszorgalmasabb fiatal íróinknak. Sorra jelennek meg elbeszélései, regényei, szociológiai s kortörténeti tanulmányai, sőt tavaly már a színpadra is feljutott egy darabjával. Ez a bő termékenység itt-ott meg is látszik munkáján, viszont azonban el kell ismerni, hogy tartalmas, képzett író, a ki erősen forrong még, de úgy látszik, ki is fogja rövidesen forni magát. Csaknem minden munkájában van társadalmi tendencia, a melynek részben politikai, többször azonban szociális az íze. Hajlik a szociálizmus felé, rokonszenves alakja nagyobb részt ennek hiveiből valók, s legélénkebb színeit a nép, a munkások szenvedéseinek s elnyomatásának rajzára használja. Most megjelent új regénye, «Az imrefalvi leány» közigazga-

A SÁRVÁRI MŰSELYEMGYÁR A ROBBANÁS UTÁN

tási regény s tétele körülbelül az, hogy az igazságtalan és zsarnokoskodó közigazgatás csinálja a szociálistákat. Az imrefalvi leány egy felvidéki gazdag, zsaroló és szivtelen gyáros leánya, a ki apjától idegen lélekkel él leányos vágyainak és ábrándjainak. Az ő szerelmi viszonya Keresztúryval, a nem épen romlott, de langyos, gerince nélküli főszolgabíróval adja a mese vázát, de ez a szerelem szinte mellékesnek tetszik a fődolog: a gyári munkásnép elnyomatásának és forrongásának részletes és sokszorgatott rajza mellett. S ezek is a regény legjobban megírt részei, mert a szerelmi történet bizony kissé konvencionálisan van exponálva és megírva. Az imrefalvi leány szerelmét és egész életét a gyári munkások elkeseredésének fellobbanása teszi tönkre, a sztrájk tüzeinek világításában tisztán láthatóvá lesz apja gazsága, Keresztúry gyáva férfiatlansága s még inkább a vidéki közigazgatás minden bűne. Hogy a kép, melyet ez utóbbiról rajzol, hű-e, nincs-e túlozva, az nem az irodalmi megítélés alá esik, a fődolog az, hogy az író jóhiszemű még tendenciózusságában is s el tudja hitetni olvasójával annak valóságosságát, a mit mond. A regény tartalmas, érdekes olvasmány s rokonszenves tanúbizonysága a fiatal író fejlődésének. A Singer és Wolfner-czég kiadásában jelent meg csinos címlappal; ára ninos feltüntetve.

«Sérelmeink a Habsburgok alatt» cím alatt egy kis könyvet adott ki *Hentaller* Lajos országgyűlési képviselő. Három századnál többre menő történeti anyagot dolgoz fel tetszetős, a nagyközönség érdeklődésének fölkelésére alkalmas modorban, az adatokat ügyesen csoportosítja a maga szempontja szerint s célját, a hangulatoktést el tudja

érni. A könyvecske egy koronáért kapható minden könyvkereskedésben.

Néhai Csiky Kálmán emlékére hátrahagyott családjá egy gyászkeretes kis füzetet adott ki, melyben azok a gyászbeszédok foglaltatnak, melyek a nemrég elhunyt jeles tudós sirja felett elhangzottak s ezenkívül Csiky Kálmán kegyeletes hangú élet-és jellemrajza. A baráti kör számára kiadott füzetke a Révai és Salamon-féle könyvnyomdában jelent meg.

«A lecketanulás és a szorgalom», *Krammer* József nevelésügyi értekezése tanult, gondolkodó főre valló módon fejtegeti a szülők feladatait, azt a kérdést, hogy mikép s mikor tanulja a gyermek leckéjét s mit tohet az iskola a lecketanulás érdekében. A füzet a Franklin-Társulatnál jelent meg s ára 60 fillér.

«A magyar fajpolitika»; írta *Réz* Mihály. Beható képzettségre és eredeti gondolkodásra valló politikai röpirat, egyes lapjainak a szerző lelkes fajszeretete ad lendületet, eszméiben pedig sok a megzavallandó dolog. Budapesten, Kilián Frigyes könyvkereskedésében kapható.

«Régi okiratok és levelek tára» címen új történeti havi folyóirat indult meg Debreczen városának támogatásával; felelős szerkesztője dr. *Kardos* Samu s főmunkatársai *Ujhely* Géza és *Zoltai* Lajos. Munkatársai közt több jeles író és tudós van felsorolva. Az első szám egész sereg érdekes történeti értekezést, adat-közleményt, könyvismertetést tartalmaz. A folyóirat előfizetési ára egy évre 12 korona, a felelős szerkesztő címére, Debreczenbe küldendő.

«Amerikai kereskedők» a címre *Zerkovitz* Emil könyvének, mely személyes tapasztalatok s gondos tanulmányozás alapján fejtegeti az amerikai üzleti élet főbb jelenségeit. Egy:te az Amerikáról megje-

lent tartalmasabb és általánosabb érdekű könyveknek s élénken, folyékony stílusban is van írva. Elejéhez gróf *Apponyi* Albert egy a szerzőhöz intézett levele van facsimilében csatolva. A Singer és Wolfner-czegnél jelent meg.

Montecarlo játékkermeiről érdekes könyvet adott ki dr. *Korchmáros* Kálmán. Első részében a játékbank szervezetét, ügyvezetését, az ott megforduló játékosokat, a játékok hatásait ismerteti, a másodikban pedig az ott folyó játékokat nagy részletességgel. A képekkel s tarkított 227 lapra terjedő kötet Kunossy, Szilágyi és társa kiadásában jelent meg; az árát elfelejtették rányomatni.

Könyves Tóth Kálmán, veterán írónk, a «Vasárnapi Ujság»-nak az élők közül immár egyik legrégebb munkatárs, kedves ünnepet ült a napokban. Nem zajos jubileumot, más talán nem is tudott róla, csak ő maga, de azért mégis jubileum volt. Most telt be ugyanis negyven éve, hogy a «Vasárnapi Ujság»-ban első cikke megjelent. E negyven évet azóta egy szép lélek hasznos közéleti és irodalmi munkássága töltötte be, mely java részében lapunk útján jutott a közönség elé. Az évfordulóról Könyves Tóth Kálmán a következő meleg hangulatú versben értesítette szerkesztőségünket:

Négy évtized múlva.

Négy évtized! de gyorsan eltűnök,
Kedves ujságom, megismeresz-e még?
Te hordoztál, mint ifjat szárnyadon,
Órülök, hogy hálám leróvhatom.
Te voltál és te vagy jó mesterem,
Hajlott fővel ma is beismerem,
A vén idő örvénye eltemet,
Te bevészted lapodra nevemet!

De nagy különbség van kettőnk között!
Ifju tetteróm, hajh, elköltözött...
Csak néha-néha járhatok veled,
Ki jól ösmert, még az is elfeled.
Napom borul... már esthajnalra jár,
Mi vagyok én? szárnyaszegett madár.
Repülni vágyom... hajh! de nem lehet,
Multon mereng a játszi képzelet.

Öreg lapom! Örökifju maradsz,
Mert életed vidám, kies tavasz,
Évtizedek rombolva zúgtak át,
Redőt egyik se véshettett reád,
Magyarságod az éltető varázs,
Sohse is érjen őszi hervadás!
Az ős, ki véded ifjan útra kelt,
Búcsuzni jön; a negyven év lelett!

Az ős írók annál szívesebben üdvözölköznek az évfordulón, mert tudjuk róla, hogy a negyvenedik évfordulót teljes erőben, friss szellemmel érte meg s a toll nem hullott ki még ma sem kezéből.

Csók István gyűjteményes kiállítása. A Könyves Kálmán részvénytársaság nagyzemző-utcai helyiségében, szerdán, e hó 24-ikén egy gyűjteményes kiállítás nyílt meg, Csók István festőművész műveiből. A harminczkét képet számláló kiállítás nemcsak a művész mai munkásságának eredményeit tükrözi vissza, hanem azokat az állomásokat is, a melyek fejlődésében fordulópontok. Ez a fejlődés három korszakra osztható: az elsőből csak egy pár szennel csinált és olajfestésű tanulmány mutatja a művész akkori előadásmódját, felfogását. Megérzik rajtuk a müncheni akadémia levegője, a hol a művész,

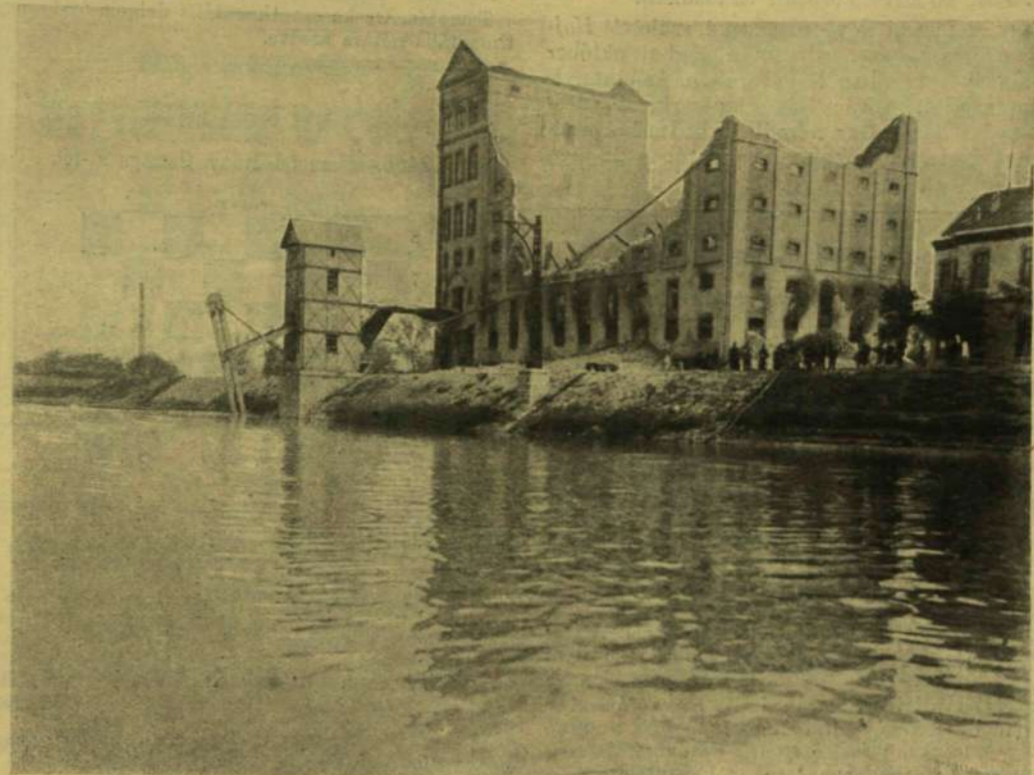
a budapesti mintarajziskola után, tanulóveitől töltte: későbbi stílusához képest ez még száraz, bártortalan, s hijával van a szín világító erejének. München Páris követte, majd pedig a magyar környezet, a mely már teljesen önálló irányban fejlesztette tovább a művész tehetségét. Eleinte dekoratív hatásokat keres, majd pedig újabban a sokácz nép közt készített képein, erős fényellentéteket, s az izzó színek játékát. Csók főmotívuma a női szépség. Annak formáit, hajlékonyságát, színeit, árnyalatait keresi folytonosan. Nem enged egy női arcból semmit elvenni, a szempillák is ott legyenek, a hajfonatok is, a fogak is, mind-mind egyenkint; és így történik meg aztán, hogy az ilyen aprólékos szeretettel megfestett tanulmány szélesen felrakott háttére «üti» az előtérben lévő alakot. Minden gáncot elhallgattat azonban «Atelier-sarok» című nagy vászna, melynek technikája kitünő és nem tudnók megmondani: a csendéleti részletek vannak-e több tudással és puhasággal megfestve, vagy a női akt, avagy a tükörből látszó arckép. A kiállítást a nagyközönség december 12-ig díjtalanul látogathatja.

EGYVELEG.

* Az angol parlament elnöke 120 ezer korona évi fizetésen s egy teljesen berendezett palotán kívül még sokféle, részben különös javadalmazásokat kap. Így például karácsonykor, régi szokás alapján, a királyi vadaskertből két özet, a királyi pinczeből pedig két hordó finom spanyol bort kap. Személye körül egy külön titkár, egy káplán s egy jogtanácsos van alkalmazva, kiket az állam fizet. Hivatalba lépésekor az elnök berendezési kiadások címzén 24 ezer koronát, ezenkívül papirosra évenként 2400 korona általányt kap. A hivatalától visszalépő elnököt 96,000 korona évi nyugdíj és bárói cím illeti meg. A fényesen javadalmazott állás azonban nagy erkölcsi felelősséggel jár. A ház napirendjét az elnök állapítja meg. A kormánypart, valamint az ellenzék vezérferriai terveiket és szándékukat bizalmasan az elnökkel beszél meg, ki a parlamenti gépezet sima működéséért felelős. A ház asztalára letett kérvényeket az elnök ellenőrzi, a parlament által elrendelt letartóztatásokat az elnök hajtja végre. Netán szükségessé vált tanukihallgatások tárgyában az elnök hatalma még Indiára is kiterjed. Az elnök köteles minden ülészakban több politikai ebédet és estélyt adni, mely alkalommal gyakran kérdéses kérdések és nézeteltérések tisztáztatnak.

* A föld esőben leggazdagabb helye. Debunda államában Kamerunban, 1895—1903 között az eső évi átlaga nem kevesebb, mint 10,454 m. volt. A legnagyobb esőmennyiséget 1902-ben mérték, a midőn az évi mennyiség 14,133 m. volt s egyetlen egy napon, június 16-ikán 456 mm. esett. A csapadék évi mennyisége Budapesten 480 mm. Páris környékén 370 mm., Berlin vidékén 550 mm. Nagy esők vannak Asszamban, Indiában; Cherrapunjiban 1895—1903 között 11,223 m. volt az évi átlag. Bombay vidékén is 6,830 m. az évi csapadék. Ilyen óriás csapadék okául a meleg tengeráramok és a magas hegyek szomszédságát tekintik.

* A föld esőben leggazdagabb helye. Debunda államában Kamerunban, 1895—1903 között az eső évi átlaga nem kevesebb, mint 10,454 m. volt. A legnagyobb esőmennyiséget 1902-ben mérték, a midőn az évi mennyiség 14,133 m. volt s egyetlen egy napon, június 16-ikán 456 mm. esett. A csapadék évi mennyisége Budapesten 480 mm. Páris környékén 370 mm., Berlin vidékén 550 mm. Nagy esők vannak Asszamban, Indiában; Cherrapunjiban 1895—1903 között 11,223 m. volt az évi átlag. Bombay vidékén is 6,830 m. az évi csapadék. Ilyen óriás csapadék okául a meleg tengeráramok és a magas hegyek szomszédságát tekintik.

A LEÉGETT GYŐRI KÖZRTARTÁR.

Jelky Gyula fényképe.

* Villámcsapás a gizehi piramisba. Ez év márczius 31-ikén olyan zivatar dühöngött Egyiptomban, a melyet 15 év óta nem láttak s lefolyása alatt a gizehi piramis egyikébe belecsapott a villám, mindjárt a csúcsa alatt. Az óriás kődarabok közül, melyekből a piramis épült, néhány helyéből kimozdult s legurult a homokba. Ez az első ismeretes eset, hogy a piramisokt villámcsapás érte.

* Japánban a osz teljesen ismeretlen, a mi állítólag leginkább a dohánnyal s az alkohol mértékletes élvezetének tulajdonítható.

* A farkas teljesen kipusztult már Anglia egész területéről. A legutolsó Írlandban 1714-ben ejtették el.

* Argentiniában az utcán részegen járó embert letartóztatják s ha magát kialsudta, nyolcz napig büntetésül utcázó sópörtetnek vele.

HALÁLOZÁSOK.

BARHA MIKLÓST október 21-én temették el impozáns módon megnyitkozó részvét mellett. A halottasházban Haypl Benő ev. református lelkész búcsuztatta el a halottat. Gróf *Apponyi* Albert a függetlenségi és negyvennyolczas párt nevében szólt, *Holló* Lajos országgyűlési képviselő beszéde után *Ábrányi* Emil beszélt a Petőfi-Társaság nevében. Háromnegyed öt órakor ért a menet a keresepi temetőbe, hol *Csiklay* Lajos a Budapesti Ujságírók Egyesülete alelnöke búcsuztatta el a halottat. Utána *Gulyás* Lajos polgármester Zenta városának, *Csernátó* János pedig az Emke nevében mondott búcsuztatót.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Id. JEFFY ADOLF*, nagybérő, Zalavármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a Nagykanizsa város és járási gazdakör elnöke, Nagy-Récsén, 60 éves korában. — *OTROK* István sarkadi uradalmi intéző, Piski-Csákszigeten 68 éves korában — *SZABÓ KÁLMÁN* m. kir. posta és táviráda felügyelő Budapesten 60 éves korában. — *SOLYMOSY JÁNOS* gyógyszerész Bádokon 33 éves korában. — *DR. MERKLER FERENCZ* fővárosi ügyvéd, Budapesten 34 éves korában. — *MILOSZAVIJEVIC* MIHÁLY ügyvéd, országos képviselő, a szerb nemzeti egyházi kongresszus tagja, kit *Ulrich* János bács-almási gazdaember Szabadkán október 21-ikén az utcán boszúból agyonütött, a rajta ejtett sebekben még az nap meghalt 60 éves korában. — *BENKŐ FERENCZ* az osztrák-magyar bank föllenőre és a bank budapesti épületeinek gondnoka 52-ik évében Budapesten. — *MELZER VILMOS* a segesvári ágostai evangélikus főgimnázium tanára Segesvárott. — *MITTESMANN KÁROLY* Baja-Szent-István község jegyzője Baja-Szent-Istvánon. — *DR. HÜVÖS KORNÉL*, Hűvös József közúti vasúti főigazgató fia, fiatal színműrő, Budapesten 30 éves korában. — *KÁLMÁN KOLCZOS* cisztercita rendi áldozár a bajai főgimnázium tanára Baján 45 éves korában. — *WOJNOVIC SZILÁRD* nyugalmazott cs. kir. altábornagy 75 éves korában Grázban. — *BEZUCHA GYULA* m. kir. államvasúti föllenőr október 21-én Ferenczen. — *RÓZSAHEGYI JÓZSEF* m. kir. államvasúti ellenőr október 23-án ötvenhárom éves korában Budapesten. — *SLOHSEISER ADOLF* nyugalmazott m. kir. államvasúti főfelügyelő október 23-án 61 éves korában Budapesten. — *LABORFALVI BENKE GYULA* nyugalmazott tisztviselő október 23-án 59 éves korában Budapesten. — *KUNETZ ALBERT* a «Kunetz testvérek» czég

A TYUKOK OSZTÁLYÁBÓL.

POSTAGALAMBOK.

A BUDAPESTI BAROMFI-KIÁLLÍTÁSBÓL.

Ló-ugrás a vízbe huszonöt láb magasságról.

Huszonöt láb magasról fejest ugró kanca.

EGY ÚJ CZIRKUSZI MUTATVÁNY.

egyik megalapítója, városi törvényhatósági tag, október 23-án 60 éves korában Szabadkán.

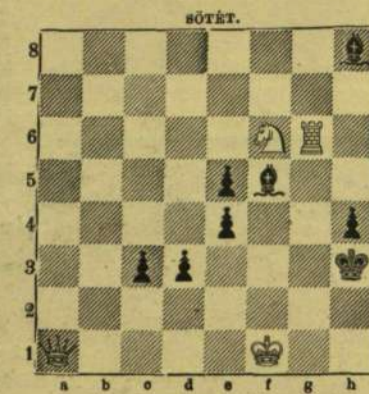
Özvegy szemei Kovács Dénesné, született Hajnal Eszter hosszas szenvedés után meghalt október 21-én 68 éves korában Nagyvárdon.

már verset ír — ne küldje be munkáját jóra való lapnak.

Temetés. Ócska szentimentális dolgok, ócska szentimentális nőtára szedve.

SAKKJÁTÉK.

2466. számú feladvány. Gamage F.-től.

VILÁGOS.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2442. számú feladvány megfejtése Marin V.-től.

- Világos. Sötét. 1. Be6-c4 ... Fb3-c4 : (a) 1. ... Ba4-c4 : (b) 2. Fg4-d1 ... t. sz. 2. Vf1-f4 ... Kg5-f4 : 3. h3-h4 v. h mat. 3. Hf8-e6 mat.

VILÁGOS.

- 1. ... Ha6-c5 2. Vf1-f3 ... t. sz. 3. h3-h4 v. v mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csangorban: Németh P. — Bakonyi Szentlászlón: Szabó János. — Fekertén: Kintzig Róbert. — Kecskeméten: Balogh D. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

Mi ez?

A 40 ik számban megjelent képtalány megfejtése: A megfontolva haladó biztos révbe jut.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Vértess-éle Sósorszesz Minden házban szükséges.

Ruhamángorló, facsa-ó, mosó-gépek, használt és új írógépek. Würzburger és Társánál Budapest, IV., Ujvilág-utca 19-21.

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. erősítőszeg gyengélkedők, vörsegynek és lábadozók számára. J. SERRAVALLO, Trieste Barcola.

HATSEK-féle Magyarország megyéinek kézi térképe. Az összes magyar törképek atlasza felbontásban 24 kor.

Quargli. Világhírű kintimentelt olmtás. Az első olmtási gépjármű sajágyá, mely 1839. ében alapított.

LEVÉLÉLVEGÉK. 15,000 különféle, világos, kifogástalan, teljes grütemé-nyet is küld.

FEJFÁJÁS ELLEN ANTIDOL. KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

BÉLY BÉLA GYÓGYSERVIZ. PÉMETEFÜZÜKORKA. BEKÉSCSABÁN. ÁRA 60 fillér.

Férfiöltönyt divatos szabással, gyapjúszövetből készit mérték után.

Világhírű „Omega“-óra! Igen finom precízió szerkezettel, 15 köves horogony-művel.

KIRNER JÓZSEF utóda Pirk J. puskműves. BUDAPEST IV., Bécsi-u. 2., gyár Bósa-u. 7.

5 frtért szétküldt utánvéttel az Orsz. Posztóruház.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest Egyetem-u.4.

Kwizda-féle Restitutions-fluid csak a mellékelt vedjeggyel valódi.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcson Részv. társ. Iródi: VI., ker., Andrássy-út 5 (szűt házában).

DAVID KÁROLY ÉS FIA DOBOZ, PAPIRÁRU ÉS SZAB. FEMKAPOCS GYÁRA. Budapest, I., Mészáros-utca 58. szám.

Gyárt Papirtányért, b. honiért és jadinet-dobozokat. Sajtott kerek dobozokat, legmentesen elártható.

INDRA TEA A világ legjobb teája. — Mindenütt kapható. Indra Tea Import Company, Triest.

Salvator Lithion-forrás. Természetes vasmentes kútvíz forrás. Budapest, főraktár Édeskuty L. urnál.

Ha őszül a haja „STELLA“-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi őszítőtelti szer.

BERGMANN Lithion- és Szappan. Legújabb és legjobb BAY-RUM-VÉDŐJEGY. Hajhigiénia ellen.

SUNLIGHT SZAPPAN. EGY NŐ EGY DARAB SUNLIGHT SZAPPANNAL többet végez, mint KÉT NŐ KÉT darab közönséges szappannal.

MAGYAR KÖNYVTÁR SZERKESZTI RADÓ ANTAL EGY-EGY SZAM ÁRA 30 FILLER

Legújabb füzetek 432 szám. A legutóbb megjelent számok. 429-430. MIKSZÁTH KALMAN. A németke és egyéb elbeszélések.

A Magyar Könyvtár 432 szám. teljes jegyzékét bárkinek készséggel megküldjük. KAPHATÓ AMPEL R. Könyvkereskedése (WODIANER F. ES FIAI).

KODAK fényképezés sötétkamra nélkül. 1905-1906. évi árjegyzék. KODAK Ltd. WIEN, I., GRABEN 29. szám.

Hogy ESMÉNYI KEBELT elérhessen, használja ön a Pílules orientales-t.

J. Ratió, Pharmicien, 5, Passage Verdun, Paris. Ausztria-Magyarország részére: Török József gyógyszerész.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Uj kamarák, napfényfejlesztő-gépek, lemezek, papírok. KODAK Ltd. WIEN, I., GRABEN 29. szám.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA GÖRÖG ISTVÁN BUDAPEST M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.

Az asztalosok szövetekezeti Butorcsarnoka. VIII., József-körut 28. szám, Bérkocsis-utca sarok, valamint IV., Belváros, Ferencziek-tere 1. sz. a.

TAKARÉKOSKODNI

MAGGI kifutottai: 5 nagydíj, 32 aranyérem, 6 diszoklevél, 7 tiszteletdíj. Hatszor versenyen kívül, többi között az 1889. és 1900-iki párisi világkiállításokon (Maggi Gyula bírálótag)

Olcsó cseh ágytoll!
5 kiló: új fosztott 9,00 K, jobb 12 K. Fehér pehelypuha fosztott 18 K, 24 K, kék pehelypuha fosztott 30 K, 36 K. Szállítás portmentes, utánvétel. A kicserélés és visszavétel portmentesítés ellenében megengedjük. 11244
Benedikt Sachsel, Lobes 60. Post Pilsen, Böhmen.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SCHICHT-szappan

(„Szarvas“ vagy „Kules“-szappan).

Legjobb, legkiadósabb s azért a legolcsóbb szappan. Ment mindennemű káros alkotórésztől.

Mindenütt kapható.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan „Schicht” névvel és a „Szarvas” vagy a „Kules” védjeggyel legyen ellátva.

KÖVÉRSÉG KORAI VÉNSÉG.
Istenem, — így sábjáta ezer meg ezer ember, — mit adnék, ha elhagyódásomtól és emésztési zavaramtól megszabadulhatnék. Lám, nem is kell szünetet várnom. Tegyen minden hölgy és férfi csak egy kísérletet Mandor soványtól és vértőlmentes porral, biztos az eredmény; azt tekintélyes orvosai és végzettséggel bizonyítványokkal kimutathatom. — Ne mulassza senki el, erről meggyőződni; hozassa meg a Mandor port, ha be nem vették, a pénzt duplán visszadom. Csakly 2 kor. 80 fill. Mandor doboza, orvosai utasítás és bizonyítványok mellékelve. Utánvétel a pénz be kifizése mellett; portmentesen diszkrétan küldi Mme Mandl Ida, Budapest, Károly-körút 2/V. sz. Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12. sz. 11295

MATTONI-FÉLE GIESSHUBLER
TERMÉSZETES SAVANYÚ-KUT

Rozsnyay Mátyas chininezukorkája iztelen chininból.

Többszörösen kitéve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók flumei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Láz ellen! Nem keserű!

Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.

Valódi, 11266 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas névalírása olvasható. 11266

Rozsnyay Mátyas gyógyszeretára Arad, Szabadság-tér.

Szép, szebb, legszebb

Lesz mindenki, mert 2-3-szori bekenés után eltűnik az arczról pattanás, kiütés, szeplő, májfolt, sötét ráncok is a valódi angol

BALASSA FÉLE UGORKATEJ

használata által. Teljesen ártalmatlan és a kéz, nyak, váll, arczbőrt biztosan fehérré, üdév, finomná varázsolja 1 üveg ára 2 kor. Ehhez ugorkaszappan 1 kor., puder 1.20 kor, ugorka-eréme 2 kor. Kaphatók a gyógyszerárakban. Csak Balassa-féle a valódi! Balassa Kornél gyógyszeretára Budapest, Erzsébetfalva.

A női szépség elérésére, tökéletességére és fenntartására legkíméletesebb és legbiztosabb

MARGIT-CREME,

mely vegyítve, sem higányt, sem ólmot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arczkezelő pár nap alatt eltávolítja szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrpírákat (Mitesszer) és minden más bőrbaját. Kíméletes a ráncokat, redőket, himlőbubjakat és az arczot bővelíti, simárrá és üdév varázsolja. Ara egy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor. Margit hölgy 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahnpasta) 1 korona., Margit arczvíz 1 korona. Hamisítványok bíróság üldözöttek.

Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes bekiütése után küldi a készítő:

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a

MELANOGENE

fekete és barna színbén.

Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajuszt pár perc alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkál. 10689

Ara 2 korona 80 fillér.

Budapesti forgalmazó: Török József gyógyszerész, Király-utca 12. és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

1.50 frt. 2 frt. Roskopf-órák plombával.

Nikkel vagy acél Roskopf-rendszerű — frt 1.50
Roskopf-szappan-óra plombával — frt 2.—
Duplafedelű — frt 3.40
Arany-dobbló (aranyhoz hasonló) — frt 3.50
Val ezüst egyfed. — frt 3.—
Duplafedelű — frt 4.—
3 éves felületi — frt 5.—
Eredeti orosz-Roskopf (nem rendszer) — frt 3.50
Fenti órák a szent Mária, magyar korona, szantó földműves vagy jó domborvívi képével 10 korról drágábbak.

Kakuk-óra frt 2.50

Zenélő ingaóra

71 cm. magas, önmagától a legnagyobb dalok, keringőket és indulókat játsza — frt 6.—
Zene nélkül — frt 4.—
Ótóművel — frt 4.50
Toronyóránissal — frt 5.—
Ezüst-órák nélkül — frt 1.—
Dupla haranggal — frt 2.—
Zenélő művel — frt 4.25
Kakuk-órák — frt 3.40
Kerek konyhaórák — frt 2.—

Ezüst-óra 1 frt.

éjjel világító frt 1.58
Dupla haranggal 2.—

Valódi ezüst 3.— Remontoir-óra 5.— frt.

cs. és kir. fémjelzéssel urak, hölgyek és fiúk részére.

Egyfedelű — frt 3.—
Duplafedelű — frt 4.—
Aranysegélyű — frt 5.—
Három erős fedél. — frt 6.—
Ezüst páncéllanc — frt 90
14 kar. arany 8 frtől felj.
14 k. aranyláncok 10 frtől
14 kar. arany fülbevaló 1 frt 20 krtól feljebb.
14 karatos aranygyűrűk 1 frt 80 krtól felj.

„A nagy óragyárhoz” cég MAX BÖHNEL, órás, Wien, IV., Margarethenstrasse 38. szám.

A cs. kir. államhivataloktól szállítja. — Alapítva 1840. — Kéjlen nagy árjegyeket ezer képpel ingyen és bérmentve.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, (IV., Egyetem-utca 4.) 11087

45. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN BUDAPEST, NOVEMBER 5.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A „Világkrónika”-val együtt — negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meg határozott viteldíj is eszandó.

AZ EBESFALVI ÉS KERESDI KASTÉLY.

Erdély, melyet háromszáz évvel ezelőtt „tündér-ország”-nak nevezgettek, dicső multra és lélekemelő történelemre tekintet vissza. A végzet forgandó sorssal, hirtelen jövő nagy változandósággal látogatta meg, főképp a XVI—XVII. évszázad folyamán; a „tündér” nevet is a tünékeny sorsától, nem a mesés tündérektől nyerte. És méltán. Mert míg a XVI. század végén az erdélyiek azzal dicsekedhettek, hogy addig úgy éltek, mint a nyulak a káposztás kertben; a XVII. század fordulópontján átszenvedték Mihály oláh vajda fejedelemszolgol betörését, majd Básta zsarnok uralmát, a pestist és éhhalált, a század derekán a török

hadak dúló förgötegét, s a század végén megismerték a császári hadak alkotmány- és nemzetipró hatalmaskodását. Erről a sok dicsőséggel s nem kevesebb keserűséggel teljes történetről szivrehatóan regélnek a históriák és emlékiratok, melyekben Erdély multja bővölködik; s halkan sutognak megtestesült emlékei: azok a várkastélyok, melyekkel a hegyek ormain, a folyók völgyeiben sűrűn találkozunk. Erdély gazdag történelmi tárházából két ősi várkastélyt kívánunk itt bemutatni, melyek története visszanyúl a középkorba s lejjő a legújabb korig, hirdetve a régi dicsőséget s élesztve a jövő reményességét. Az Apafiak ősi kastélya a régi Ebesfalván

(most Erzsébetváros) az egyik, mely az utolsó tényleg uralkodott erdélyi fejedelmet adta a hazának s a gróf Bethlenek keresdi várkastélya a másik, a mely annyi sok jeles hazafit, hőst és tudóst nevelt Erdélynek s az egész magyar hazának. Az Apafy és a bethleni gróf Bethlen-család közös törzsből származott és ágazott el. A közös nemzetségnek oklevelekben emlegetett ősi neve a *Becse-Gergely*, egyike hazánk legnevezetesebb nemzetségeinek. Ivadéjai (mint azt Karácsonyi János a magyar nemzetségekről szóló munkájában kimutatja) a XII. századtól kezdve napjainkig mindig az ország főurai közé tartoztak s szélesen kiterjedt birtokaik voltak Komáromtól Erdély keleti határáig. Ebből sar-

KÉPEK A KERESDI KASTÉLYBÓL. — Dr. Nielsen Konrád fénykép.